

وزارت صنعت، معدن و تجارت
صندوق ضمانت صادرات ایران

Cuba

گزارش جامع اقتصادی و سیاسی کوبا

آبان ماه ۱۳۹۶

منطقه آمریکای لاتین

فهرست مطالب

۴	۱-مقدمه
۵	۲- فضای اقتصادی و سیاست اقتصاد کلان
۵
۵	۲-۱- ساختار اقتصادی
۶	۲-۲- رویه های اخیر اقتصادی
۷	۲-۳- چارچوب سیاست اقتصاد کلان
۷	۲-۳-۱- برنامه توسعه ملی
۷	۲-۳-۲- سیاست مالی
۷	۲-۳-۳- سیاست پرداخت بدهی ها
۸	۳- مرور شرایط سیاسی
۹	۴- فضای سرمایه گذاری
۹	۴-۱- کلیات
۱۰	۴-۲- ملاحظات حقوقی
۱۰	۴-۲-۱- الزامات مالکیت
۱۱	۴-۲-۲- محدودیت های تبدیل و نقل و انتقال ارز
۱۲	۴-۲-۳- سلب مالکیت، ملی سازی و مصادره اموال
۱۲	۴-۲-۴- نقض قرارداد و حل اختلاف
۱۳	۴-۲-۵- حفاظت از حقوق مالکیت
۱۴	۴-۲-۶- الزامات نیروی کار
۱۴	۴-۳- ملاحظات مالی
۱۴	۴-۳-۱- مالیات و مشوق های مربوطه

- ۴-۴- بانکداری و تامین مالی ۱۶
- ۵- تجزیه و تحلیل تجاری ۱۷
- ۵-۱- ترکیب و جهت تجاری ۱۷
- ۶- رویه‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ۲۰
- ۶-۱- ترکیب و جهت‌گیری سرمایه‌گذاری خارجی ۲۰
- ۷- بخش‌های کلیدی سرمایه‌گذاری ۲۱
- ۷-۱- منابع طبیعی ۲۱
- ۷-۱-۱- مقدمه ۲۱
- ۷-۱-۲- چارچوب قانونی و سیاستگذاری ۲۳
- ۷-۱-۳- چالشها و ریسکهای کلیدی موجود در این بخش ۲۴
- ۷-۱-۴- پروژه‌های قریب‌الاجراء و فرصتهای موجود ۲۴
- ۷-۲- زیرساخت و برق ۲۵
- ۷-۲-۱- مقدمه ۲۵
- ۷-۲-۲- چارچوب قانونی و سیاستگذاری ۲۷
- ۷-۲-۳- چالشها و ریسکهای بخشهای کلیدی اقتصاد کوبا ۲۸
- ۷-۲-۴- پروژه‌های آتی و فرصتهای موجود سرمایه‌گذاری ۲۸
- ۷-۳- زیر ساخت - حمل و نقل ۲۹
- ۷-۳-۱- مقدمه ۲۹
- ۷-۳-۲- چارچوب قانونی و سیاست گذاری ۳۰
- ۷-۳-۳- چالشها و ریسک های کلیدی در این بخش ۳۱
- ۷-۳-۴- پروژه‌ها و فرصتهای فراروی ۳۱
- ۷-۴- زیر ساخت - فن آوری های مخابرات و اطلاعات و ارتباطات ۳۲
- ۷-۴-۱- کلیات ۳۲
- ۷-۴-۲- چارچوب قانونی و سیاستگذاری ۳۴

- ۳-۴-۷- ریسکها و چالشهای موجود ۳۴
- ۴-۴-۷- پروژه ها و فرصتهای آتی ۳۵
- ۵-۷- گردشگری ۳۵
- ۱-۵-۷- مقدمه ۳۵
- ۲-۵-۷- چارچوب قانونی و سیاست گذاری ۳۷
- ۳-۵-۷- ریسکها و چالشهای کلیدی این بخش ۳۷
- ۴-۵-۷- فرصتها و پروژه های آتی ۳۷
- ۶-۷- کشاورزی و صنایع غذایی مرتبط ۳۹
- ۱-۶-۷- مقدمه ۳۹
- ۲-۶-۷- سیاست گذاری و چارچوب قانونی ۳۹
- ۳-۶-۷- چالشها و ریسکهای موجود ۴۰
- ۴-۶-۷- فرصتها و پروژه های آتی ۴۰
- ۸- نتایج و گفتار پایانی ۴۱
- ۹- سیاست پوشش صندوق ضمانت صادرات ایران ۴۱

۱- مقدمه

اقتصاد کوبا برای سالها تحت فشار بوده و همین امر دولت این کشور را به انجام اصلاحات متعدد واداشته است. انجام این اصلاحات بدلیل درک این حقیقت است که بدنه دولت کوبا بسیار بزرگ بوده و لازم است اقتصاد این کشور بشکل فراگیر نسبت به ارتقاء سطح بهره وری اقدام نماید و همچنین پی بردن به این امر که انجام پروژه های بزرگ مبتنی بر بودجه دولتی راه کار درستی نیست و لازم است بخش خصوصی بزرگ تر شود و به جلب سرمایه گذاری خارجی برای رونق تولید نیاز مبرم وجود دارد.

این کشور در مقایسه با کشورهای هم سطح خود در منطقه و جهان به لحاظ فضای تجاری بسیار عقب مانده است، دولت این کشور الزام به اعمال اصلاحات را بیش از پیش احساس نموده و دنبال می نماید. به منظور کمک و حمایت از اقتصاد این کشور در تلاش برای رفع کسری های بودجه ای که به صورت روزافزون بیشتر هم می شوند، دولت کوبا در اوایل سال ۲۰۱۴ میلادی قانون جدید سرمایه گذاری خارجی در کوبا را تصویب نمود که به موجب آن محدودیتهای بسیار بر سر راه سرمایه گذاران خارجی برطرف شد، تضامین مورد نیاز سرمایه گذاران را فراهم نمود، و مالیاتهای قابل اخذ از اکثر رشته های تجاری را کاهش داد. در قانون جدید مشوقهای مهمی نیز در این قانون دیده شده که این کشور را در زمره مقاصد مناسب سرمایه گذاری خارجی در آورده است. از خصیصه هایی که کشور کوبا را هم اکنون متمایز نموده می توان به بهبود ثبات حقوقی، اجتماعی، و سیاسی، موقعیت جغرافیایی راهبردی، و ارتقاء سطح تحصیلات نیروی کار بومی در این کشور اشاره نمود. کوبا در خصوص انتخاب و تایید سرمایه گذاران خارجی موارد متعددی را کنترل می نماید که از آن جمله می توان به موارد ذیل اشاره نمود: داشتن جمعیت زیاد، بهره مندی مردم از سلامت و تحصیلات عالی، اقتصاد رو به رشد، داشتن سطح بدهی های عمومی و دولتی پایین، موقعیت جغرافیایی مناسب، بازار رو به گسترش و داشتن مسیرهای تجاری مهم.

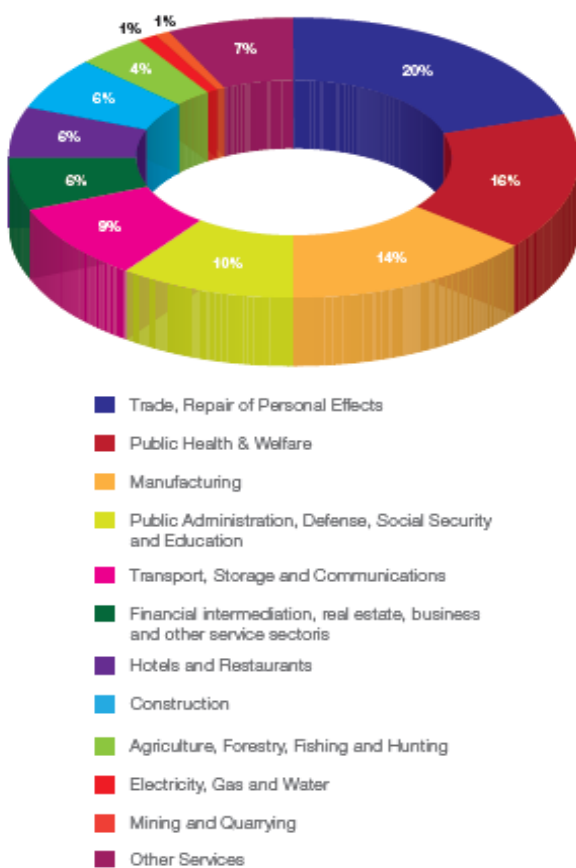
اگرچه کوبا تغییرات بنیادین و قابل توجهی داشته است هنوز موانع کوچکی بر سر راه سرمایه گذاران خارجی وجود دارد که توسعه این بخش را تحت تاثیر قرار می دهد. برای مثال تجار و سرمایه گذاران می بایست کارمندان خود را از میان افراد بومی و از طریق ثبت در سیستم دولتی به خدمت بگیرند. همچنین دو واحد پول در کشور رایج است: پزوی کوبایی داخلی و پزوی کوبایی قابل تبدیل به سایر ارزها و همین امر منجر به بروز دشواریهای در زمینه معاملات و تجارت خارجی می شود و از سوی دیگر منجر به بروز جدایی در اقتصاد این کشور شده و سیستم قیمت گذاری را دشوار نموده است. کوبا و ایران در زمینه مسائل سیاسی بر اساس احترام متقابل رفتار نموده و با توجه به نقش مهم دو کشور در سازمان کشورهای غیرمتعهد، روابط حسنه ای دارند. علیرغم این روابط سیاسی خوب، نمی توان روابط تجاری و سرمایه گذاری قوی فی مابین دو کشور را نادیده گرفت زیرا ایران فرصتهای مناسب سرمایه گذاری در کوبا را بخوبی می شناسد. هم اکنون فرصتهای سرمایه گذاری مساعدی در ۱۱ حوزه اقتصادی و راهبردی به ارزش میلیاردها دلار وجود دارد که از آن جمله می توان به بخشهای کشاورزی، بیوفناوری، داروسازی، گردشگری، انرژی های تجدید پذیر، ساخت و ساز، اکتشافات نفتی، معدن، و تولیدات صنعتی اشاره داشت.

۲- فضای اقتصادی و سیاست اقتصاد

۲-۱- ساختار اقتصادی

بخش خدمات، محرک اصلی اقتصاد کوبا است و به تنهایی ۷۲ درصد تولید ناخالص داخلی این کشور را در سال ۲۰۱۵ به خود اختصاص داده است. این بخش برای اقتصاد کوبا از اهمیت زیادی برخوردار است زیرا ۷۰ درصد نیروی کار کوبا در همین بخش فعال هستند. تجارت و تعمیر وسائط شخصی و مدیریت دولتی زیر بنای بخش خدمات این کشور هستند.

نمودار یک: ساختار اقتصاد کوبا در سال ۲۰۱۵:

- تجارت و تعمیر وسائط شخصی ۲۰٪
- سلامت عمومی و فعالیتهای عام المنفعه ۱۶٪
- تولید ۱۴٪
- مدیریت دولتی، دفاع، تامین اجتماعی و آموزش ۱۰٪
- حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات، ۹٪
- واسطه گری مالی، املاک و مستغلات، بازرگانی داخلی و سایر بخشهای خدماتی ۶٪
- هتلداری و رستوران داری ۶٪
- ساخت و ساز ۶٪
- کشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری و شکار، ۴٪
- برق، گاز و آب ۱٪
- معدن و اکتشافات معدنی ۱٪
- سایر خدمات ۷٪

منبع: مرکز آمار و اطلاعات ملی جمهوری کوبا (۲۰۱۶)

تجارت و تعمیر وسائط شخصی نزدیک به ۲۰ درصد تولید ناخالص داخلی سال ۲۰۱۵ را تشکیل می دهد. این صنعت شامل خود اشتغالی، صنایع الکترونیک، نجاری و صنایع چوب، ساخت ساز، اتومکانیک و مبدلهای مکانیکی و صنایع و تجهیزات وابسته به آن از رونق بیشتری برخوردار بودند. بخش عمومی شامل سلامت، مدیریت دولتی، دفاع، تامین اجتماعی، و آموزش بطور کلی ۲۶ درصد تولید ناخالص داخلی را به خود اختصاص داده است. نکته حائز اهمیت آن است که بخش عمده ای از فعالیتهای اقتصادی بطور غیر رسمی انجام می شود که در آمار GDP این کشور لحاظ نمی گردد.

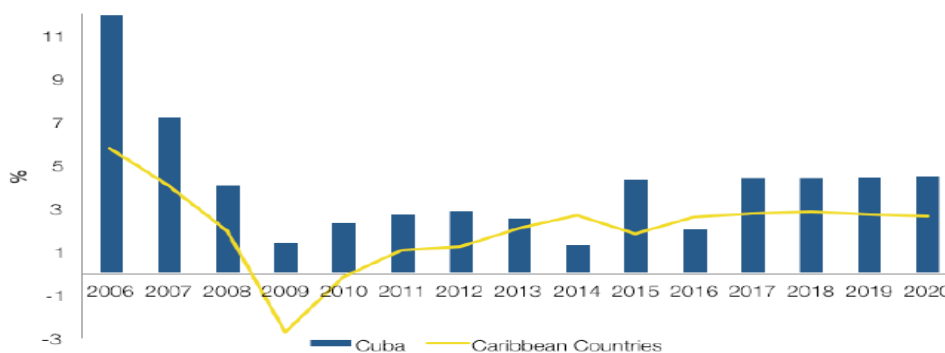
۲-۲- رویه های اخیر اقتصادی

کوبا از سال ۱۹۹۰ تا ۱۹۹۴ دچار فروپاشی شدید اقتصادی شد که دلیل عمده آن افت شدید کمک‌ها و دریافت‌های ارزی خارجی در پی قطع یارانه های ارزی از سوی اتحاد جماهیر شوروی سابق بود. از سال ۱۹۹۳ تا ۱۹۹۷ این کشور اصلاحات اقتصادی "تقویت بازار" را اجرا کرد. این اصلاحات شامل آزاد سازی فعالیتهای خود اشتغالی، بروزآوری و تغییر مقررات حاکم بر معدن، آزاد سازی و بازرگانی قوانین حاکم بر سرمایه گذاری مستقیم خارجی، تجدید ساختار بازارهای کشاورزی و مهم تر از همه ترمیم و بهبود تراز مالی عمومی کشور بود.

از سال ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۰، اصلاحات اقتصادی بیشتری تصویب و اجرا گردید. این اصلاحات شامل تصویب قانون آزاد سازی و صدور مجوز انعقاد قراردادهای لیزینگ ۹۹ ساله زمین برای شرکتهای خارجی فعال در زمینه گردشگری، آزاد سازی برخی مقررات برای خود اشتغالی و صدور مجوز لازم برای شهروندان کوبایی برای استفاده از تسهیلات گردشگری و هتلداری بودند.

اعمال اصلاحات اقتصادی منجر به نیل به رشد اقتصادی بسیار مطلوب در سال ۲۰۰۶ گردید. رشد صادرات شکر، یکی دیگر از عوامل نیل به رشد اقتصادی مناسب بود که بین سالهای ۲۰۰۶ تا ۲۰۰۹ بطور متوسط ۲۰۰ الی ۲۲۵ میلیون دلار درآمد ارزی برای این کشور بدست آورد. صادرات خدمات پزشکی به ونزوئلا، و بهبود قابل توجه صنعت گردشگری از دیگر عوامل این رشد اقتصادی بودند.

نمودار ۲: کوبا و دورنمای رشد اقتصادی حوزه کارائیب (سال ۲۰۰۶ الی ۲۰۲۰)

منبع: پایگاه اطلاع رسانی صندوق بین المللی پول (دورنمای اقتصادی) منتشره در سال ۲۰۱۶ و مرکز اطلاعات و آمار ملی جمهوری کوبا

از سال ۲۰۰۸ تا ۲۰۰۹ بحران مالی بین المللی تاثیرات سوئی بر اقتصاد کوبا گذاشت و افت قیمت جهانی نیکل، رکود صنعت توریسم، کاهش پرداختهای ارزی و پرداخت یارانه از سوی ونزوئلا، باعث تشدید مشکلات این کشور شد. این مشکلات باعث شد تا این کشور در پرداخت بدهیهای خارجی خود خصوصا به بدهی بابت خط اعتباری دریافتی ۵۰ میلیون یورویی از کشورمان ناتوان گردد. در خلال بحرانهای مالی، نرخ رشد اقتصادی کوبا ضمن کاهش شدید به ۱/۴ درصد رسید. این نرخ رشد هرچند نسبت به سالهای قبل بسیار کاهش یافته بود، با این وجود از متوسط نرخ رشد کشورهای حوزه کارائیب بالاتر بود که در آن سالها متوسط نرخ رشد منفی ۲/۷ درصدی را تجربه کردند. در هر

حال متوسط نرخ رشد اقتصادی در کوبا طی سالهای ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۵ حدود ۳ درصد بود در حالیکه نرخ ۵ درصدی برای نیل به توسعه اقتصادی هر کشور لازم است. انتظار می رود نرخ رشد اقتصادی در خلال ۵ سال آتی نیز بهبود یابد و متوسط نرخ رشد به حدود ۴ درصد برسد. همچنین انتظار بهبود این نرخ بواسطه اتخاذ سیاستهای باز و توسعه ای مناسب دولت کوبا در گشایش فرصتهای تجاری و جذب سرمایه خارجی، منجر به رشد اقتصادی ناگهانی و توسعه بخشهای مهم اقتصادی این کشور از جمله صنایع کشاورزی، گردشگری و بیوتکنولوژی خواهد شد.

۲-۳- چارچوب سیاست اقتصاد کلان

۲-۳-۱- برنامه توسعه ملی

برنامه توسعه اقتصاد ملی کوبا تا سال ۲۰۳۰ بیشتر متکی به حوزه های مرتبط با بخش خصوصی است تا بخشهای دولتی و عمومی. اما گفتگوی بعمل آمده با مقامات کوبا حاکی از آن است که هدف از اجرای برنامه توسعه ملی (NPP)، رسیدن به شکل گیری ملتی سوسیالیست اما مستقل از دولت و مردم سالار با آینده ای روشن و با ثبات است.

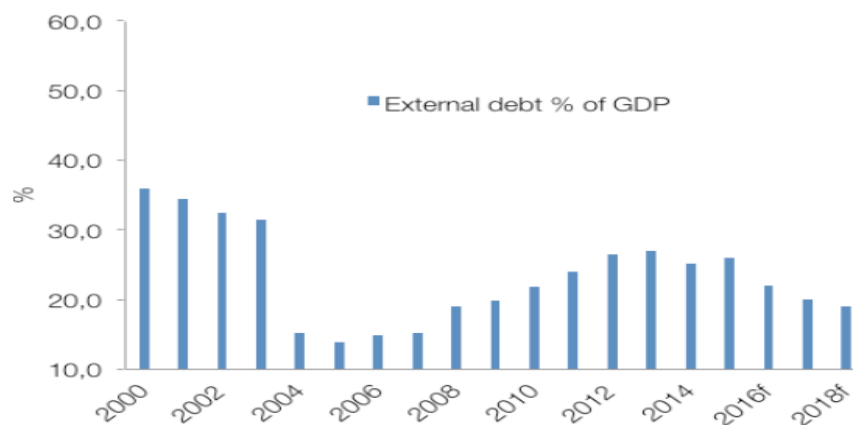
۲-۳-۲- سیاست مالی

سیاست مالی در کوبا به دنبال دو هدف است که عبارتند از: رسیدن به ثبات در اقتصاد کلان و اجرای برنامه های اصلاحات ساختاری با هدف منطقی نمودن تولید و عملکردهای بخشهای عمومی و دولتی و دیگری بهبود بهره وری و ارتقاء کارایی در تخصیص بودجه و وجوه دولتی به طرح ها. هدف اصلی از این برنامه ایجاد نظام مالی و تامین مالی دولتی، هماهنگی با استانداردهای بین المللی و با در نظر گرفتن لزوم برقراری روابط خارجی مجدد با کشورها و جذب سرمایه گذاری خارجی می باشد. کوبا مازاد بودجه ۳/۰۱ درصدی و ۶/۷۰ درصدی از تولید ناخالص داخلی خود در خلال سالهای ۲۰۱۱ و ۲۰۱۲ را به ثبت رسانده و این مازاد بودجه در نتیجه ثبات در هزینه ها و اقدامات نظارتی دولت بوده است. جدول یک کاهش هزینه های دولتی از سال ۲۰۰۷ الی ۲۰۱۱ را نشان می دهد که عامل اصلی کاهش درآمدهای مالیاتی بوده است. در زمان تهیه گزارش حاضر اطلاعات مربوط به هزینه های دولتی تا سال مورد گزارش در دسترس نبوده است.

سال	۲۰۰۶	۲۰۰۷	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲
جمع درآمدها و وامهای بلاعوض	۳۰/۴	۲۸/۱	۲۸/۷	۲۱/۸	۱۸/۱	۱۹/۶	۲۰/۵
درآمد ناشی از مالیات	۲۶/۲	۲۴	۱۹/۴	۱۷/۳	۱۳/۵	۱۵/۳	۱۶/۳
وامهای بلاعوض	۴/۲	۴/۱	۴/۲	۴/۵	۴/۶	۴/۳	۴/۲
مجموع هزینه ها و خالص وامهای اعطایی	۴۶/۴۴	۴۹/۲۳	۵۶/۰۴	۵۳/۹۳	۴۸/۹۹	۴۸/۴۸	۴۷/۷۶
هزینه های جاری	۳۳/۶۳	۳۸/۳۲	۴۵/۱۴	۴۲/۹۶	۳۹/۹۸	۴۰/۱۶	۳۲/۶۵
بدون در نظر گرفتن بهره	۳۲/۴	۳۶/۹	۴۳/۷۷	۴۱/۹	۳۸/۶۶	-	-
حقوق و دستمزدها	۵/۶۳	۵/۳۸	۵/۶۷	۴/۹۲	۶/۳۳	-	-
بهره	۱/۲۳	۱/۴۲	۱/۳۷	۱/۰۶	۱/۳۲	-	-
هزینه سرمایه	۹/۱۴	۸/۳۱	۸/۱۴	۸/۲۴	۶/۰۶	۵/۷۵	۸/۷۹
مانده کل	-۳/۲۱	-۳/۲۴	-۶/۹۱	-۴/۸۶	-۳/۵۶	۳/۰۱	۶/۷۰

کاهش خواهد داد. کوبا رسماً اعلام نمود که اصل بدهی های خود را قبول دارد و برنامه ۱۸ ساله جهت بازپرداخت را ارائه نمود که بر اساس آن می بایست بخش قابل توجهی از اصل بدهی در صندوق های توسعه ای در داخل کوبا سرمایه گذاری شود. این توافقنامه بر اساس هر اعتبار دهنده و از طریق آژانسهای کمک توسعه ای ملی انجام خواهد شد. بعد از آنکه تمامی توافقات با تک تک اعتبار دهندگان اجرا شد، بدهی خارجی مشهود کوبا به حدود ۲۲ درصد تولید ناخالص داخلی آن کشور در سال کاهش خواهد یافت. در حالیکه میزان بدهی خارجی این کشور در سال ۲۰۰۰ حدود ۴۰ درصد GDP کوبا بود. بدهی این کشور به ایران نیز که اصل آن در حدود ۴۰ میلیون یورو می باشد بر اساس توافق نامه سپتامبر ۲۰۱۶ این کشور که با صندوق ضمانت صادرات ایران منعقد شد با تجدید ساختار جدید، در حال پرداخت می باشد که تا اصل آن تا پایان سال ۲۰۱۸ به پایان خواهد رسید.

نمودار ۳: جمع مانده بدهی های خارجی (۳۵٪ تولید ناخالص داخلی)

منبع: کمیسیون اقتصادی آمریکای لاتین و حوزه کارائیب، CIA

۳- مرور شرایط سیاسی

قدرت سیاسی در کوبا به شدت بسته بوده و به صورت خاص، قدرت در اختیار حزب حاکم یعنی حزب کمونیسم است. در این حزب تقریباً ۱۵ نفره، تعداد زیادی از اعضا، بالای ۷۵ سال سن دارند. مدت طولانی تصدی ریاست جمهوری فعلی آقای رائل کاسترو (که گفته می شود آخرین دوره ریاست جمهوری او می باشد) اوایل سال ۲۰۱۸ به اتمام می رسد و گفته می شود معاون اول وی یعنی آقای میگوئل دیاز کانل برمودز، زمام امور را در دست خواهد گرفت. اگرچه رائل اقدام به اعمال اصلاحات اقتصادی محتاطانه برای کاهش تصدی گری دولت و آزاد سازی بازار برای نیل به رشد اقتصادی نمود، سایر سیاستمداران این حزب چندان با اقدامات توسعه ای او موافق نیستند. مرحله گذار به آزادسازی کامل اقتصادی با موانع بسیاری همراه خواهد بود چراکه برخی افراد در این حزب در برابر نتایج سریع این تغییرات مخالفت خواهند نمود.

اتفاق نظر عمومی بر آن است که رهبری سیاسی کوبا نیازمند اتخاذ رویکرد عملگرایانه برای سالهای آتی خود می‌باشد و انتظار می‌رود دوران سیاسی پس از کاسترو در کوبا، نقطه عطفی در نظام سیاسی این کشور ایجاد نماید. هرچند به لحاظ کلامی و ظاهری این کشور بر ایده آل‌های حزب کمونیسم پافشاری می‌کند، دولت کوبا به این باور رسیده که برای تامین آینده کوبا نیازمند جذب سرمایه‌گذاری خارجی است و به همین دلیل دنیا را به سرمایه‌گذاری بیشتر در کوبا فرا می‌خوانند.

در سایه اقداماتی که در جهت اعمال اصلاحات اقتصادی توسط رهبران قبلی کوبا صورت گرفته و با الگوبرداری از سایر کشورهای کمونیستی از جمله چین و ویتنام (که در واقع به صورت ظاهری دارای سیستم حکومت داری کمونیستی هستند اما با اتخاذ سیاستهای بازار محور توفیقات زیادی در عرصه های اقتصادی و تجاری کسب نموده‌اند) پیش بینی می‌شود آینده کشور کوبا به تدریج بهبود خواهد یافت. اتخاذ راهبرد طولانی مدت برای توسعه اقتصادی این شبه جزیره، برای حفظ مشروعیت دولت و حمایت از جمعیت سالخورده این کشور از جمله موارد ضروری به شمار می‌رود. با این وجود، راهی طولانی و شکننده در پیش است و موانع زیادی در این امر وجود دارد چراکه مجادله و اختلاف نظر چندین ساله در میان طبقه حاکمه وجود دارد زیرا برخی افراد ذینفوذ اینگونه اقدامات را به نوعی خیانت به شخصیت کوبا می‌دانند در صورتیکه برخی دیگر این تلاش‌ها را برای بهبود ارتقاء شرایط فعلی ضروری می‌دانند.

۴- فضای سرمایه‌گذاری

۴-۱- کلیات

مرکز توسعه تجارت و سرمایه‌گذاری خارجی کوبا (CEPEC) مهمترین نهادی است که متولی هماهنگی و اقدامات دولت و تمامی مسایلی است که به موضوع ارتقاء سرمایه‌گذاری خارجی و توسعه بخش خصوصی می‌پردازد.

سرمایه‌گذاریهای خارجی در کوبا بر اساس قانون شماره ۱۱۸ مصوبه سال ۲۰۱۴ تحت عنوان "قانون جذب سرمایه‌گذاری خارجی" انجام می‌شود. این قانون، دستورالعملهای کلی مربوط به سرمایه‌گذاران خارجی را در بر دارد و اصول حقوقی و ساختار اجرایی پروژه‌های سرمایه‌گذاری خارجی در کوبا را تبیین می‌نماید.

فرصتهای تجاری در کوبا ابتدا از طریق بررسی پرتفوی گسترده‌ای از پروژه‌ها توسط وزارت تجارت و سرمایه‌گذاری خارجی کوبا (MINCEX) شناسایی و سپس اولویت بندی و در نهایت جهت جذب سرمایه‌گذاری خارجی و تصویب نهایی به هیات دولت ارائه می‌شوند. این فهرست توسط هیات دولت مورد بررسی ثانویه و تصویب قرار گرفته و به صورت سالیانه منتشر می‌شوند.

لیست مذکور اطلاعات کلی پروژه‌های موجود در هر بخش اقتصادی را در اختیار سرمایه‌گذاران خارجی قرار می‌دهد. بطوریکه سرمایه‌گذاران خارجی می‌توانند با عناصر کلیدی پروژه‌های حائز اولویت در کشور آشنا شوند. بر اساس قانون مصوب شده توسط دولت، سرمایه‌گذاران خارجی در تمامی بخشهای اقتصادی بجز حوزه سلامت، آموزش و نیروهای مسلح مجاز به ورود هستند و سایر فرصتهای سرمایه‌گذاری که در فهرست اعلامی دولت نباشد، در صورتیکه با اهداف دستورالعملهای

موجود در قانون سرمایه گذاری همگام باشند نیز می توانند به صورت جداگانه مورد تصویب دولت قرار گیرند.

با این حال سرمایه گذاری خارجی در کوبا نیازمند اخذ مجوزهای لازمه قانونی به صورت موردی است. تصویب هر طرح بر اساس خصوصیات هر بخش اقتصادی، ویژگی های هر پروژه معرفی شده از سوی سرمایه گذار خارجی توسط نهادهای دولتی ذیل (بر اساس قانون شماره ۱۱۸) مورد تایید قرار گیرد.

- ۱) شورای دولتی ابتدا سرمایه گذاری خارجی را بررسی و تایید اولیه می نماید.
 - ۲) شورای وزیران مصوبه شورای دولتی را تایید و مجوز سرمایه گذاری خارجی را صادر می نماید. این مجوز ظرف مدت ۶۰ روز تقویمی صادر می گردد.
 - ۳) ریاست نهادهای اجرایی مرکزی دولت نیز ظرف مدت ۴۵ روز تقویمی در خصوص تایید نهایی مجوز صادره از سوی شورای وزیران تصمیم گیری و ابلاغ می نماید.
- وزیر تجارت و سرمایه گذاری خارجی کلیه قراردادهای تولید و مدیریت خدمات منعقد شده با انجمنها و تشکلهای اقتصادی بین المللی و همچنین سندیکاهای خاص خدمات حرفه ای را تایید می کند.
- وزیر گردشگری قراردادهای مدیریت هتلداری و صنایع وابسته به آن را با شرکتهای بین المللی تایید می کند.

۲-۴- ملاحظات حقوقی

۱-۲-۴- الزامات مالکیت

سرمایه گذاران خارجی می توانند بعنوان سهامدار در یک شرکت که کاملاً مالکیت خارجی دارد در قالب انعقاد قرارداد در یک سازمان بین المللی که بصورت موثری بر تجارت و صنعت مورد نظر اشراف دارد، از طریق خرید سهام شرکت خصوصی سرمایه گذاری نمایند. شرکت مورد نظر می تواند از سهام سایر شرکتهای خصوصی و دولتی کوبایی در قالب خرید سهام مشارکت نموده باشد و یا در قالب سایر اشکال سرمایه گذاری که بعنوان سرمایه گذاری مستقیم بحساب نمی آیند شراکت نماید. شرکتهای سرمایه گذاری مشترک در واقع شرکتهای با ماهیت حقوقی هستند که ساختار آنها با مشارکت سهامداران کوبایی و خارجی شکل میگیرد. در حال حاضر سهامدار کوبایی باید ماهیت حقوقی داشته باشد و اشخاص حقیقی کوبایی نمی توانند در اینگونه شرکتهای مشارکت نمایند. در این نوع شرکتهای سرمایه گذاری، خود شرکاء تصمیم می گیرند که درصد مالکیت آنها بر شرکت چند درصد باشد و اینکه ارزیابی میزان سرمایه و اموال سرمایه گذاری شده به چه میزان است، توسط خود سهامداران انجام می شود. شرکتهایی که مالکیت آنها متعلق به خارجیها است می بایست در اداره ثبت شرکتهای تجاری ثبت شده باشند. سرمایه گذار خارجی می تواند در قالب یک شخص حقیقی یا بعنوان یک شعبه از یک شرکت کوبایی در قالب شخصیت حقوقی و یا یک شعبه یا دفتر نمایندگی از یک شرکت خارجی به همان نحوی که در ثبت شرکتهای اعلام شده فعالیت نماید. به منظور تاسیس یک انجمن / سازمان اقتصادی بین المللی، سرمایه گذاران داخلی می بایست با سرمایه گذاران خارجی مذاکره نمایند و تمامی جنبه های سرمایه گذاری از جمله امکان سنجی اقتصادی و سهم تزریق

سرمایه هر طرف، مدیریت و شکل اجرایی سازمان و همچنین مدارک حقوقی مربوطه را بر اساس مفاد ماده ۱۹/۱ قانون شماره ۱۱۸ فراهم نمایند.

در صورتیکه شرکت سرمایه‌گذار خارجی تمامی سرمایه را تزریق نماید، MINCEX به سرمایه‌گذار خارجی اعلام می‌نماید که شرکت کوبایی مسئولیت مدیریت شعبه، یا شعبه فرعی، و یا فعالیت اقتصادی که قرار است صورت گیرد را بر عهده خواهد داشت و از این رو شرکت خارجی می‌بایست درخواست خود را به همراه ارزیابی کلی این فعالیت را به وزارت تجارت و سرمایه‌گذاری خارجی ارائه نموده و موافقت کتبی این وزارتخانه را برای فعالیت مورد نظر اخذ نماید. (بند ۱۹/۲ قانون ۱۱۸).

مثالهایی از قراردادهای تشکیل سازمانهای بین‌المللی اقتصادی در چارچوب قانون شماره ۱۱۸، آن دسته از شرکتهایی هستند که در زمینه منابع طبیعی تجدید پذیر، تولیدات محصولات کشاورزی، مدیریت هتلداری و ارائه خدمات حرفه‌ای فعال هستند.

سرمایه‌گذاری خارجی در مشارکت با طرفهای کوبایی ابتدا فی مابین طرفهایی که قرار است در شرکت سهامی مربوطه مشارکت نمایند مورد توافق قرار می‌گیرد و سپس پیشنهاد مربوطه جهت تایید به دولت ارائه می‌شود. برای آن دسته از سرمایه‌گذاری‌ها که تمام سرمایه از سوی سرمایه‌گذار خارجی تزریق می‌شود، ابتدا می‌بایست با وزارتخانه ذیربط مکاتبه و تاییدیه اخذ شود. موارد ذیل در زمره سرمایه‌گذاری کاملاً خارجی مشمول این قاعده محسوب می‌گردند:

- ✓ سرمایه‌گذاری نقدی به ارز قوی
- ✓ ماشین‌آلات، تجهیزات و سایر کالاهای سرمایه‌ای ملموس
- ✓ حقوق مالکیت معنوی و سایر حقوق وضع شده برای کالاهای ملموس
- ✓ حقوق مالکیت بر کالاها و اموال منقول و غیر منقول و سایر حقوق مالکیت
- ✓ سایر کالاها و حقوق

سرمایه‌گذار خارجی می‌تواند حقوق خود را به دولت، یا به شریک خود در سازمان اقتصادی بین‌المللی و یا طرف ثالث بفروشد و یا آنها را انتقال دهد منوط به آنکه مجوز اینکار را قبلاً از دولت اخذ نموده باشد.

۲-۲-۴- محدودیتهای تبدیل و نقل و انتقال ارز

قانون شماره ۱۱۸ تضمین می‌کند که هرگونه نقل و انتقال ارز به خارج از کشور آزاد است و این انتقال، به هر ارز قوی قابل انتقال انجام می‌باشد و معاف از هرگونه مالیات یا کارمزد و کسورات و سودهای کسب شده توسط سرمایه‌گذار خارجی است. بر اساس بند ۲۵/۲ قانون ۱۱۸، شرکت‌های سهامی مشترک و سرمایه‌گذاران بومی که در سازمانهای اقتصادی بین‌المللی سهام دارند می‌بایست حق گشایش حساب و عملیات بانکی به هر ارزی که سهل‌الانتقال باشد را در بانکهای خارجی داشته باشند که البته موافقت با این موضوع را می‌بایست بانک مرکزی کوبا در چارچوب مقررات یکپارچه موجود صادر نموده باشد.

همچنین بر اساس همین مجوز آنها اختیار اعطاء وام با مشارکت موسسات تامین مالی بین‌المللی را در قالب مقررات موجود دارند.

ریسک محدودیت در تبدیل و نقل و انتقال ارز دو واحد پول رسمی کوبا که هر دو به صورت هم زمان در بازار پولی این کشور وجود دارد، بسیار بالا است زیرا نوسان میان این دو نرخ بسیار زیاد می‌باشد. اولی، واحد پول پزو قابل تبدیل کوبایی با علامت اختصاری CUC است که واحد پولی کاملاً قابل تبدیل و با نرخ تقریبی برابر یک دلار آمریکا است که در معاملات هتل‌ها، رستورانها و فروشگاه‌های معتبر مبادله می‌شود و دیگری پزوی کوبا است با علامت اختصاری CUP که تنها قابل تبدیل به CUC و با نرخ ۲۴ پزوی کوبا در برابر یک CUC برای مصارف خانگی و داخلی و با نرخ یک CUP در برابر یک CUC برای نهادهای دولتی و پرداخت دست مزد کارگران کوبایی و خرده‌فروشی در سطح شهر مورد استفاده قرار می‌گیرد.

با توجه به تفاوت فاحش در ارزش بین دو نوع پزو، این سیستم مشوقهای بازار کار را بر هم می‌زند. برای مثال کارگران با مهارتهای شغلی بالا را وادار می‌کند مشاغل پست تر مرتبط با امور گردشگری را بپذیرند زیرا در این نوع مشاغل، دستمزد به پزوی قابل تبدیل و ارزشمند تر پرداخت می‌شود و از این رو ظرفیت کسب درآمد در آنها بالاتر است. این موضوع باعث شده ارزش پزوی قابل تبدیل به نحو کاذبی بالا برود و از آنجا که این نوع پزو در تجارت خارجی این کشور مورد استفاده قرار می‌گیرد، باعث می‌شود رشد صادرات کاهش یافته و به جای آن تقاضا برای واردات را بالا ببرد.

مقامات دولتی کوبا اعلام نموده اند که یکپارچه‌سازی واحد پول، یکی از اساسی‌ترین و ضروری‌ترین اصلاحات اقتصادی بوده و این کشور در حال حاضر در حال بازبینی سیاست پولی و تبدیل نرخ ارز و یکسان سازی آن است. این یکپارچگی به صورت تدریجی انجام خواهد شد و پیش‌بینی می‌گردد که این رژیم برای مدت مشخصی در آینده ادامه خواهد یافت. البته شیوه یکسان سازی این واحد پولی هنوز نامشخص است. از آنجائیکه بدلیل تحریمهای ایالات متحده، این کشور دسترسی بسیار محدودی به جریانهای سرمایه به داخل کشور دارد، احتمالاً این کشور تا زمان برداشته شدن کامل تحریمها نسبت به یکسان سازی ارز اقدام ننماید. زیرا در صورت یکپارچه سازی نرخ واحد پولی امکان فروپاشی و رکود شدید ذخایر ارزی این کشور وجود دارد.

۳-۲-۴- سلب مالکیت، ملی سازی و مصادره اموال

توانایی کوبا در توقیف دارائیهایی یکی از نگرانیهای اصلی صاحبان صنایع در پی حرکت این کشور در ملی سازی بسیاری از بخشها در دهه ۶۰ میلادی است که منجر به تحریمهای تجاری ایالات متحده علیه این کشور شد. بر اساس قوانین جدید سرمایه‌گذاری خارجی، دولت کوبا تنها در شرایطی خاص امکان توقیف دارائیهایی را دارد که این قوانین کمابیش مشابه سایر کشورهاست و از این حیث کوبا با اکثر کشورها به لحاظ ریسک مصادره اموال مشابه است. در قانون جدید سرمایه‌گذاری خارجی در کوبا تصریح گردیده که حتی در صورت لزوم اقدام دولت به توقیف اموال، با توجه به توافق طرفین، ارزش تجاری اموال که توسط طرف ثالث، (کارشناس مرضی الطرفین) ارزش گذاری گردیده خریداری می‌گردد.

۴-۲-۴- نقض قرارداد و حل اختلاف

قانون جدید سرمایه‌گذاری خارجی، بخشی در خصوص حل اختلاف دارد که شامل تمامی شرکتها و افراد حقوقی است که مشمول این قانون هستند. بطور کلی اختلافات بر اساس توافقات صورت گرفته در متن قرارداد توسط طرفهای درگیر و مندرج در قرارداد سرمایه‌گذاری که بعنوان موسسان

شرکت سرمایه گذاری قید شده اند، حل و فصل می گردد. اختلافات با دولت کوبا و یا شرکتهای دولتی کوبایی در دادگاه های محلی حل و فصل میگردند. مقامات کوبایی تلاش می کنند با یک سری اقدامات داخلی اختلافات میان شرکاء را به بهترین نحو حل کنند تا موضوع به داوری کشیده نشود. با این وجود اگر این اقدامات ثمر بخش نباشد حل اختلاف برای مراجع ذیصلاح به اتاق بازرگانی بین المللی مستقر در پاریس ارجاع می گردد.

برای رفع نگرانیهای احتمالی، کشورهای ثالثی که دارای پروژه های سرمایه گذاری در کوبا هستند، قانون جدید در کوبا اشاره دارد که سرمایه گذاری خارجی بر اساس قوانین کوبایی محافظت می گردند و تصمیمات دادگاه های کوبایی در خصوص خسارات طرف های ثالث بر اساس حقوق ایشان و مبتنی بر قوانین فرامرزی در سایر کشورها و با در نظر گرفتن منافع سرمایه گذار خارجی اتخاذ می گردند.

۵-۲-۴- حفاظت از حقوق مالکیت

دفتر مالکیت صنعتی کوبا (CCPI) که تحت نظارت وزارت علوم، فن آوری و محیط زیست کوبا (ITMA) فعالیت می نمایند بعنوان نهادی دولتی که مسئول ایجاد چارچوب حقوقی و قانونی، سیاست گذاری و مدیریت مالکیت صنعتی در کشور است. خارجی هایی که علاقه مند و متقاضی محافظت در برابر حقوق مالکیت صنعتی هستند می بایست درخواست خود را به دفتر دولتی حقوق مالکیت صنعتی در کوبا ارائه دهند. البته باید در نظر داشته باشند که متقاضیان می بایست دارای محل سکونت حقیقی و یا محل دفتر تجاری و یا صنعتی واقعی و ثبت شده در کوبا باشند تا بتوانند از مزایای موجود در قانون مالکیت صنعتی بهره مند شوند. قوانین متعدد دیگری در خصوص مالکیت صنعتی وجود دارند که شامل موارد ذیل می شوند:

- ماده واحده قانونی شماره ۲۰۳/۹۹ در خصوص برندهای تجاری و سایر مشخصات بارز، که هدف آن محافظت از نام تجاری، نشانهای تجاری، علامتها، شعارهای تجاری و برندهای خاص از طریق اعطاء حقوق مالکیت صنعتی می باشد.

- ماده واحده قانونی شماره ۲۲۸/۰۲ در خصوص برندهای خاص جغرافیایی که بر محافظت از نشانهای جغرافیایی در حقوق مالکیت معنوی تاکید می نماید.

بر اساس ماده ۵۸ از قانون شماره ۱۱۸، حقوق مالکیت بر درآمدهای ناشی از هر یک از فعالیتهای سرمایه گذاری خارجی که مشمول حقوق مالکیت معنوی می شود بر اساس توافقات مندرج در مدارک تاسیس شرکت سرمایه گذاری و مطابق با قوانین کشوری مرتبط با آن و مورد اعمال دولت تعیین می شوند. شرکتهایی که در فعالیتهای مولد ارزش مالکیت معنوی کار می کنند می بایست مطلع باشند که بر اساس قانون حقوق کارگران کوبایی مشارکت کننده در ابتکارات و نوآوری های فن آورانه و سازمانی که منجر به بالا رفتن بهره وری زیست محیطی، اجتماعی و اقتصادی می شود، بر اساس قوانین و مقررات حاضر تامین می شود.

کوبا عضو سازمان حقوق مالکیت معنوی است و جهت عضویت در توافقنامه حقوق مالکیت معنوی جنبه های تجارت محور (TRIPS) سازمان تجارت جهانی ثبت نام و درخواست نموده است. موافقت نامه TRIPS حداقل استانداردها را برای بسیاری از اشکال مقررات حقوق مالکیت معنوی

مشخص می‌کند. این موافقتنامه الزامات خاص، فرآیندهای اجرایی، اقدامات جبرانی و رویه های حل اختلاف خاصی نیز دارد.

۴-۲-۶- الزامات نیروی کار

این موضوع در قانون شماره ۱۱۸ و قطعنامه شماره ۱۶ که در سال ۲۰۱۴ از سوی وزارت کار و تامین اجتماعی تحت عنوان مقررات نظام کار در سرمایه گذاری خارجی، مطابق با مفاد کار و قانون مکمل آن با تعدیلاتی که توسط قانون سرمایه گذاری خارجی و مفاد حقوقی خاص آن تعبیه شده مورد طرح و بررسی قرار گرفته است.

قوانین کار و تامین اجتماعی آنگونه که در قانون شماره ۱۱۸ تغییر یافته است برای شرکتهای دارای مالکیت دو جانبه و شرکتهای با مالکیت خارجی و سازمانهای اقتصادی بین المللی کماکان قابل اعمال هستند. بطور کلی انتظار می رود افراد کوبایی و افراد دارای اقامت دائمی کوبا، اکثر نیروی کار مورد نیاز در پروژه های سرمایه گذاری خارجی را تشکیل دهند.

مدل کنونی، اجازه به خدمت گرفتن نیروی کار به صورت مستقیم را به سرمایه گذار خارجی نمی دهد. در واقع یک شرکت دولتی به صورت قرارداد پیمانکاری شرکتی با سرمایه گذار خارجی وظیفه انعقاد قرارداد با کارگران را دارد. سرمایه گذار خارجی مجموع دستمزدهای نیروی کار را به شرکت مقاطعه کار خدماتی پرداخت و شرکت مذکور حقوق کارگران را می دهد. با این وجود برخی پستهای مدیریتی و بالاتر و پستهای فنی می تواند به خارجیها به شرط آنکه مقیم دائمی کوبا نباشند، اختصاص یابد. به منظور داشتن حق تخصیص این پستهای خالی به خارجیان، سرمایه گذار خارجی می بایست رژیم کاری مشتمل بر حقوق و تعهدات کارمندان خود را از ابتدا تدوین و ارائه دهد.

۴-۳- ملاحظات مالی

۴-۳-۱- مالیات و مشوقهای مربوطه

قوانین مالیات عمومی کوبا در قانون شماره ۱۱۳ در تاریخ ۱۳ جولای ۲۰۱۲ برای سیستم مالیاتی این کشور وضع شد. قوانین قابل اعمال بر مالیات بر درآمد شرکتهای بر اساس مصوبه شماره ۳۰۸ از قانون مالیاتی قابل محاسبه است. با این وجود قانون شماره ۱۱۸ برخی مقررات جدید برای قوانین مالیاتی سرمایه گذاری خارجی وضع نمود. بر اساس ماده ۴۷ قانون ۱۱۸ امکان تخصیص معافیت مالیاتی بر تمامی مالیتهای قابل اخذ وجود دارد. البته منطقه آزاد تجاری و توسعه ای (MSDZ) علاوه بر مشوقهای مالیاتی، مزایای دیگری را هم برای سرمایه گذاران خارجی در این حوزه در نظر میگیرد. جدول ۲ خلاصه ای از مالیتهای قابل اخذ از سرمایه گذاری که بخشی از قراردادهای سازمانهای اقتصادی بین المللی هستند را نشان می دهد.

بر اساس مندرجات جدول ۲ در صفحه بعد، قانون ۱۱۸ صراحتاً اعلام نموده سرمایه گذاران برای ۸ سال اول سرمایه گذاری از پرداخت مالیات بر درآمد معاف هستند و پس از آن صرفاً ۱۵ درصد نرخ مالیاتی را پرداخت می نمایند. در راستای همین مشوقها، شرکتهای سرمایه گذاری مشترک که با مشارکت سرمایه گذار خارجی و در قالب انعقاد قرارداد با یک سازمان اقتصادی بین المللی فعالیت می کنند، برای درآمدهای ناشی از فروش یا عمده فروشی خود در خلال سال اول، مالیاتی پرداخت

نمی‌نمایند. بعد از اتمام سال اول، از این شرکتها ۵۰٪ مالیات قابل اخذ برای عمده فروشی اخذ خواهد شد. مالیات بر درآمدهای ناشی از ارائه خدمات نیز به همین منوال است. در واقع ارائه دهنده خدمات بابت سال اول هیچ مالیاتی پرداخت نمی‌نماید. اما بعد از آن ۱۵ درصد نرخ معمول پرداخت می‌شود. ضمناً مالیاتی بابت استفاده از نیروی کار پرداخت نمی‌شود. شرکت‌های سرمایه‌گذاری مشترک که با مشارکت سرمایه‌گذار خارجی و سرمایه‌گذار کوبایی تشکیل شده و در قالب انعقاد قرارداد با سازمانهای اقتصادی بین‌المللی فعالیت می‌نمایند، از پرداخت مالیات توسعه‌ای، در خلال زمانی که لازم است پروژه ساخت و اجرای سرمایه‌گذاری تکمیل گردد، معاف خواهند بود. در خصوص توسعه میدین طبیعی و معدنی، اعم از انرژی‌های تجدید پذیر و غیر از آن، امکان دارد شورای وزیران تصمیم بگیرند که نرخ مالیات بر سود را تا ۵۰٪ افزایش دهند.

بر اساس قانون شماره ۱۱۸ سرمایه‌گذاران خارجی و کوبایی که طرف قرارداد با سازمانهای اقتصادی بین‌المللی هستند و در زمینه هتلداری و ارائه خدمات حرفه‌ای فعالیت می‌کنند از معافیت‌های مالیاتی بهره‌مند نیستند. این دسته از سرمایه‌گذاران از پرداخت مالیات بر فروش و خدمات معاف هستند. شرکت‌های سهامی مشترک متشکل از سرمایه‌گذاران خارجی و کوبایی که طرف قرارداد با سازمانهای اقتصادی بین‌المللی هستند می‌بایست از پرداخت مالیات گمرکی معاف باشند تا بتوانند واردات تجهیزات، ماشین‌آلات و سایر ابزارآلات مورد نیاز در فرآیند تکمیل پروژه سرمایه‌گذاری را بدون دغدغه انجام دهند.

جدول ۲: نرخ مالیات در کوبا بر اساس طبقه بندی

طبقه بندی مالیاتی	قانون ۱۱۸	قانون ۱۱۳	قانون ۳۱۳ منطقه آزاد SDZ
مالیات شرکتی	برای ۸ سال اول معاف از مالیات و پس از آن ۱۵٪ امکان افزایش تا ۵۰٪ در مورد پروژه‌های منابع طبیعی (عواید ناشی از پروژه که مجدداً سرمایه‌گذاری شوند معاف از مالیات هستند)	۳۵٪ و امکان افزایش تا ۵۰٪ در مورد پروژه‌های منابع طبیعی	برای ۱۰ سال اول فعالیت معاف از مالیات و پس از آن ۱۲٪ (عواید ناشی از پروژه که مجدداً سرمایه‌گذاری شوند معاف از مالیات هستند)
توسعه محلی	تا زمان تکمیل فرآیند ساخت پروژه سرمایه‌گذاری معاف از مالیات	هنوز تصمیم‌سازی نشده است	معاف از مالیات
مالیات گمرکی	در خلال دوره تکمیل فرآیند ساخت پروژه سرمایه‌گذاری معاف از مالیات	در خلال دوره تکمیل فرآیند ساخت پروژه سرمایه‌گذاری معاف از مالیات	در خصوص کالاهای سرمایه‌ای وارداتی معاف از مالیات
عمده فروشی کالا و خدمات	برای سال اول فعالیت معاف از مالیات و پس از آن ۵۰٪ مالیات عادی بخش عمده فروشی کالا/خدمات محاسبه می‌گردد.	۲٪ برای عمده فروشی و ۱۰٪ برای بخش خدمات	در خلال سال اول فعالیت معاف از مالیات
منابع طبیعی	۵۰٪ کاهش مالیات در خلال دوره تکمیل فرآیند ساخت پروژه سرمایه‌گذاری	بر اساس بودجه هر ساله تصویب و ابلاغ می‌شود	۵۰٪ کاهش مالیات در خلال دوره تکمیل فرآیند ساخت پروژه سرمایه‌گذاری
مالیات بر حقوق	۴٪ نرخ خرید کالا و خدمات	-	-
مالیات بر درآمد شخصی	معاف	۱۵٪	معاف

بر اساس نظام مالیاتی خاص منطقه آزاد MSDZ، سرمایه‌گذاران خارجی در این منطقه می‌بایست مالیات خود را بر اساس قانون شماره ۱۱۳ پرداخت کنند و تعدیلات ذیل بر قانون فوق مطابق با دستور العملهای جاری بر مالیات اعمال خواهد شد.

- مالیات بر درآمد: ۱۰ سال معافیت مالیاتی در این بخش در نظر گرفته شده است. وزیر اقتصاد و نظارت بر قیمتها می‌تواند این مدت را در صورت تمایل سرمایه‌گذار خارجی به ادامه فعالیت، تمدید نماید. بعد از دوره ده ساله، مالیات ۱۲ درصدی اعمال خواهد شد. در صورت سرمایه‌گذاری مجدد عواید ناشی از پروژه سرمایه‌گذاری اولیه، این وجوه از مالیات معاف خواهند بود.
- مالیات بر استفاده از نیروی کار: تمامی سرمایه‌گذاران از پرداخت این نوع مالیات معاف هستند.
- مالیات بر فروش و خدمات: کلیه سرمایه‌گذاران از پرداخت در خلال اولین سال فعالیت از پرداخت مالیات معاف هستند و پس از آن یک درصد مالیات از ایشان اخذ می‌گردد. سازمانهای اقتصادی بین‌المللی که نسبت به انعقاد قراردادهای هتل داری، تولید یا مدیریت خدمات و ارائه خدمات خرفه‌ای اقدام نموده‌اند از پرداخت این مالیات معاف هستند.
- مالیات گمرکی: واردات ادوات، ماشین‌آلات و تجهیزات و انواع کالا در خلال فرآیند ساخت و تکمیل پروژه سرمایه‌گذاری در داخل منطقه آزاد از پرداخت هرگونه مالیات معاف است. حتی امکان اخذ تسهیلات و خدمات اضافی نیز در خصوص ترک تشریفات گمرکی قبل و بعد از ورود کالا به مناطق آزاد نیز از دولت کوبا وجود دارد.
- مالیات کمک به تامین اجتماعی: مالیات ۱۴ درصدی برای شرکتهای حقوقی که از نیروی کار بیمه‌دار استفاده می‌کنند وضع می‌شود.
- مالیات کمک به توسعه محلی: کلیه سرمایه‌گذاران از پرداخت مالیات در این بخش معاف هستند.
- مالیات بر منابع طبیعی: مالیات در این بخش با ۵۰٪ کاهش (تخفیف) نسبت به مالیات معمولی در خلال دوره ساخت و تکمیل پروژه سرمایه‌گذاری اخذ می‌شود.

۴-۴- بانکداری و تامین مالی

سیستم بانکی و تامین مالی کوبا که نهاد نظارتی آن بانک مرکزی کوبا است مشتمل بر ۹ بانک تجاری، ۱۵ موسسه مالی غیر بانکی، نمایندگی بانکهای خارجی در کوبا و ۳ دفتر نمایندگی موسسات مالی غیر بانکی خارجی است.

معاملات تجاری خارجی با استفاده از واحد پولی CUC انجام می‌شود و سرمایه‌گذاری خارجی نیز در قالب گشایش حساب به همین واحد پولی در یکی از بانکهای کوبایی صورت می‌گیرد. پیش‌بینی می‌شود بانکهای خارجی اجازه فعالیت بانکی در کوبا را داشته باشند اما فعالیتهای بانکی عادی با بانکهای دولتی کوبا بسیار محدود است. بانکهای خارجی اجازه برقراری روابط کارگزاری صرفاً برای تسهیل معاملات خارجی برای مشتریان خارجی خود را دارند. تامین مالی پروژه‌های توسعه‌ای

کماکان سخت و دشوار است زیرا اطمینان در خصوص ثبات سیاسی و اقتصادی در کوبا وجود ندارد. اما این موضوعی است که در مقوله محاسبه ریسک تجاری می‌گنجد.

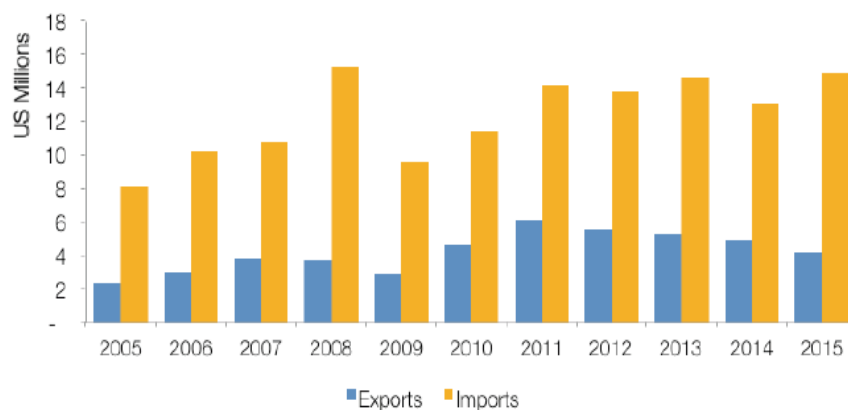
۵- تجزیه و تحلیل تجاری

۵-۱- ترکیب و جهت تجاری

در خلال دهه اخیر، تجارت کوبا با سایر کشورهای جهان شاهد رشدی با ثبات و دایمی بوده است. همان گونه که در نمودار شماره ۴ مشاهده می‌شود بغیر از یک نوبت کاهش در سال ۲۰۰۹، تجارت کوبا با جهان از سال ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۵ مرتباً شاهد رشد بوده و در سال ۲۰۱۵ به ۱۹/۰۲ میلیون دلار رسیده است. تمایل بیشتر این کشور به واردات بدلیل افزایش نرخ رشد اقتصادی کوبا و ثبت رکورد رشد اقتصادی ۴ درصدی در خلال ۱۰ سال اخیر بوده است.

بازگشایی تدریجی اقتصاد کوبا در کوتاه و میان مدت احتمالاً با رشد کسری حسابهای جاری مواجه خواهد شد و این رشد کسری بدلیل افزایش قابل انتظار واردات مورد نیاز برای احیاء تولید داخلی و فاصله زیاد توسعه زیرساختهایی است که این کشور از چندین دهه قبل از آن رنج برده است. انتظار می‌رود با از سرگیری روابط با ایالات متحده و تصویب قانون جدید سرمایه گذاری خارجی، جریانهای سرمایه خارجی به داخل کشور افزایش یافته و همین امر به کسری وجوه نقدی کمک کند.

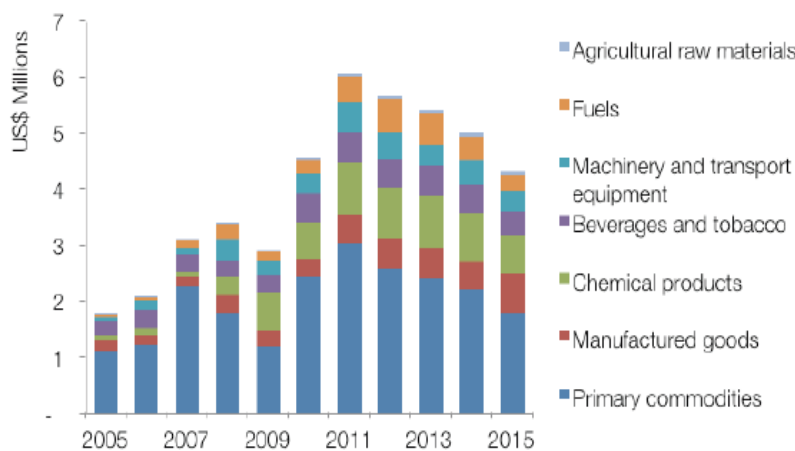
نمودار ۴: سمت و سوی تجاری کوبا با سایر کشورهای جهان (۲۰۰۵ - الی ۲۰۱۵)

منبع: آمار آنکتاد

نمودار ۵ نشان می‌دهد که از دیدگاه تجارت خارجی، اقلام اصلی صادرات کوبا عمدتاً کالاهای اساسی بوده و به تنهایی ۴۳ درصد مجموع صادرات این کشور را در سال ۲۰۱۵ بنحود اختصاص داده است. کالاهای اصلی شامل حیوانات زنده، فرآورده های لبنی، ماهی، غلات، فلزات غیر آهنی، مروارید، سنگهای قیمتی و نیمه قیمتی و طلاست. صادرات محصولات صنعتی و شیمیایی مجموعاً ۱۷ درصد از مجموع سبد صادرات این کشور را به خود اختصاص داده اند.

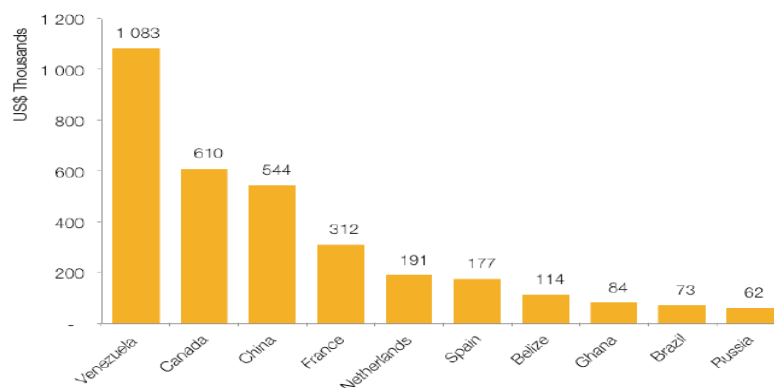
نمودار ۵: دیدگاه تجارت خارجی

منبع: آمار آنکتاد

نمودار ۶ نشانگر ده کشور هدف صادراتی کوبا است که به تنهایی ۸۰ درصد حجم صادرات کوبا در سال ۲۰۱۵ معطوف به همین اهداف بوده اند. ونزوئلا بزرگترین بازار هدف صادراتی برای این کشور محسوب می شود. کانادا دومین کشور هدف صادراتی کوبا است و کشورهای حوزه اتحادیه اروپا از جمله فرانسه، هلند، و اسپانیا از بازارهای هدف و مهم صادراتی برای کوبا محسوب می گردند.

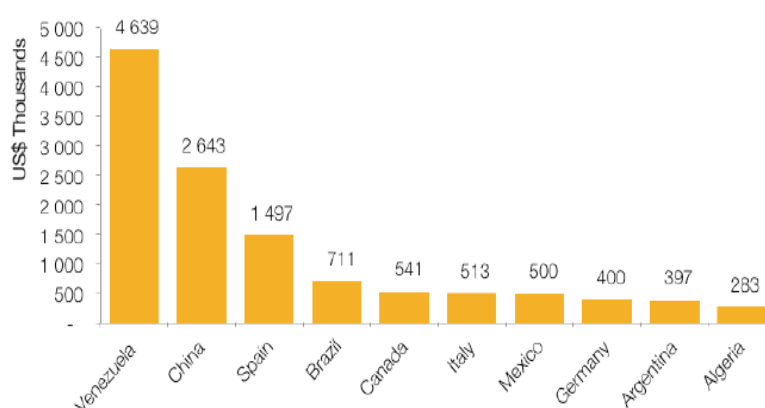
نمودار ۶: ده کشور هدف صادراتی کوبا

منبع: آمار آنکتاد

همانطور که در نمودار ۷ مشاهده می کنید ونزوئلا بزرگترین منبع واردات برای کشور کوبا است و دلیل آن این است که ونزوئلا بزرگترین فروشنده نفت خام به کوبا جهت استفاده در فعالیتهای پالایشگاه های نفت داخلی در این کشور است. چین و اسپانیا نیز بعد از ونزوئلا مهمترین کشورهای مبدأ واردات به کشور کوبا هستند. مجموع واردات از این سه کشور به تنهایی ۶۰ درصد واردات کوبا از سراسر جهان را به خود اختصاص داده است.

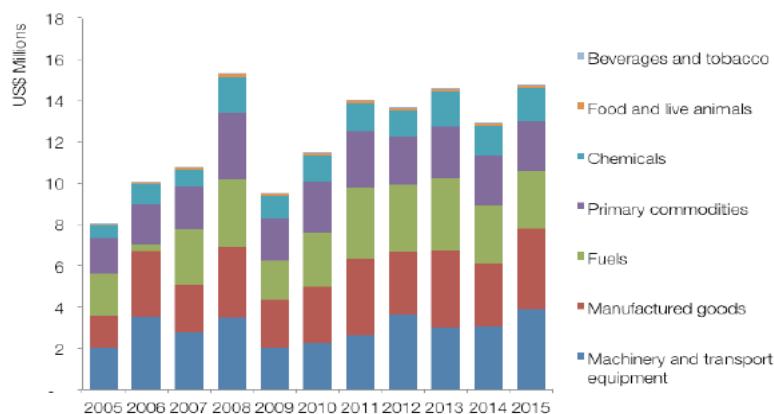
نمودار ۷: منبع واردات کشور کوبا

منبع: آمار آنکتاد

نمودار ۸ ترکیب اقلام وارداتی از سایر کشورها بر اساس ارزش هر یک در خلال سالهای ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۵ را نشان می دهد. بدلیل ضعف بخش صنعت، کوبا ناچار به واردات کالاهای صنعتی و دارای ارزش افزوده بالاست. آمارهای آنکتاد نشان می دهد که در سال ۲۰۱۵ ماشین آلات و تجهیزات حمل و نقل به تنهایی ۳۰ درصد واردات این کشور را از سایر کشورهای جهان به خود اختصاص داده است. سایر اقلام عمده وارداتی عبارتند از: کالاهای صنعتی (۲۶٪) سوخت (۱۹٪)، کالاهای اساسی (۱۶٪) و مواد شیمیایی (۱۱٪).

نمودار ۸: اقلام وارداتی کشور کوبا

۶- رویه‌های سرمایه‌گذاری مستقیم

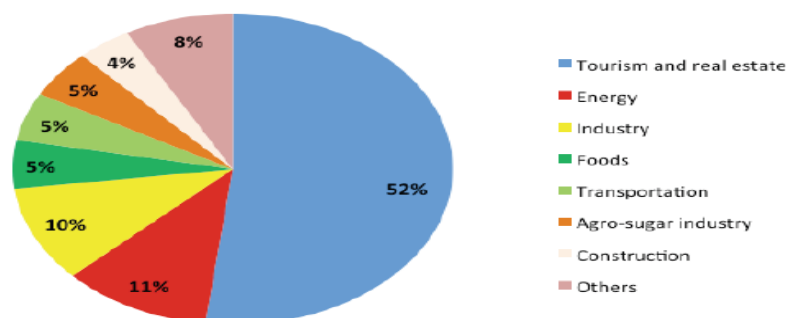
۶-۱- ترکیب و جهت‌گیری سرمایه‌گذاری خارجی

ارزیابی سرمایه‌گذاری خارجی در کوبا پیچیده است زیرا اطلاعات در دسترس بسیار ناچیز است. در زمان تهیه گزارش حاضر در واقع هیچگونه اطلاعات جاری از سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی وجود نداشت. با این وجود در سال ۲۰۱۶ این کشور بدنبال جذب ۸/۲ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری خارجی در ۳۲۶ پروژه، از پروژه‌های کوچک تولید عرق نیشکر گرفته تا پروژه‌های کاملاً جدید شامل فن آوری بالای تلویزیونی متنوع بوده است. قانون شماره ۱۱۸ انواع پروژه‌هایی که می‌تواند در قالب جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی انجام شوند را به شرح ذیل اعلام نموده است.

- ۱) شرکتهای سهامی مشترک
- ۲) قراردادهای مشارکت اقتصادی بین المللی از جمله قراردادهای مدیریت هتل، پروژه‌های تولیدی و خدماتی، ارائه خدمات حرفه‌ای، اکتشاف منابع طبیعی تجدید ناپذیر، پروژه‌های ساختمانی و تولید محصولات کشاورزی
- ۳) شرکتهای ۱۰۰ درصد سرمایه‌گذاری خارجی که به موجب آن سرمایه‌گذاران خارجی می‌توانند در یکی از قالبهای ذیل وارد کشور شوند:
 - i. افراد حقیقی که از جانب خودشان اقدام به فعالیت سرمایه‌گذاری نموده‌اند
 - ii. شخصیت حقوقی که در واقع دفتر نمایندگی کوبایی از یک شرکت خارجی است که در کوبا راه‌اندازی شده و همه حقوق آن متعلق به شرکت خارجی است.
 - iii. شخصیت حقوقی که شعبه‌ای از یک شرکت خارجی و بین‌المللی را در کشور راه‌اندازی می‌کند.

در پایان سال ۲۰۱۴، شرکتهای سهامی مشترک رایج‌ترین شکل سرمایه‌گذاری خارجی در کوبا بود (حدود ۵۰ درصد) و پس از آن شرکتهای مشارکت اقتصادی بین‌المللی هستند که ۴۵ درصد را به خود اختصاص داده‌اند و شرکتهایی که ۱۰۰ درصد سرمایه‌آنها خارجی است که تنها ۵٪ بودند. بر اساس نمودار ۱۱، مهمترین بخشهایی که برای سرمایه‌گذاران خارجی جذاب بوده‌اند به ترتیب عبارتند از گردشگری، معادن و انرژی.

نمودار ۱۱: سهم بخشهای مختلف اقتصادی از سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سال ۲۰۱۴

با توجه به تصویب قانون جدید سرمایه گذاری خارجی که اجازه کسب بهره و مشارکت در بخشهای مختلف اقتصادی کوبا را می دهد، انتظار می رود سرمایه گذاران بخش خصوصی در کوبا افزایش یابد. همچنین انتظار می رود عقب نشینی تدریجی دولت کوبا به نفع بخش خصوصی تاثیر مثبتی بر بهره وری و بهبود وضعیت دستمزدها برای نیروی کار در میان و بلند مدت داشته باشد. با کاهش تحریمهای اقتصادی ایالات متحده علیه این کشور، انتظار می رود سرمایه گذاری خارجی به میزان قابل ملاحظه ای افزایش یابد. به لحاظ راهبردی، بخشهای مهم واردات از جمله انرژی، زیربنایی و توریسم از همه بیشتر از سرمایه گذاری خارجی و اصلاحات بوجود آمده در این بخش بهره مند خواهند شد زیرا همین بخش ها در مرکز توجه دولت برای رسیدن به رشد اقتصادی بیشتر هستند.

۷- بخش های کلیدی سرمایه گذاری

۷-۱- منابع طبیعی

۷-۱-۱- مقدمه

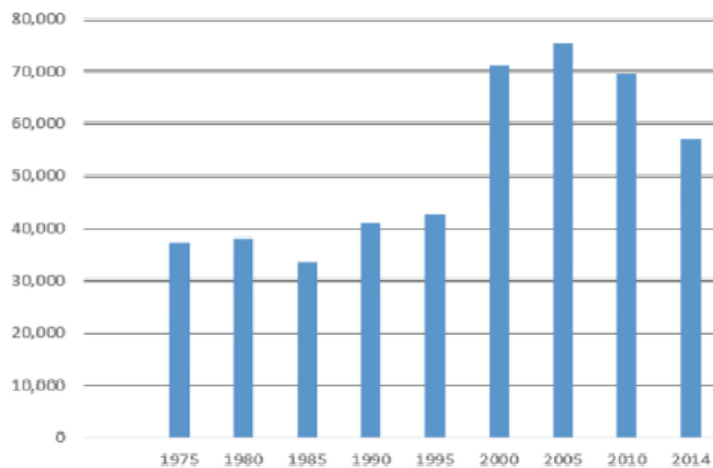
الف) معادن و فلزات: کوبا دارای منابع معدنی سوختی و غیر سوختی در مناطق جغرافیایی پیچیده و نامنظم است. مزیت بهره مندی از منابع مواد معدنی شامل کروم در لایه های زیرین پوسته اقیانوس تحت عنوان Ophilites و خاکهای سرخ لاتریت که بروی لایه های Ophilite جمع شده اند وجود دارد. این خاکها حاوی غنی ترین ذخایر کبالت و نیکل هستند. علاوه بر اینها ذخایر فلزی کوبا شامل مس و همچنین روی در لایه های عظیم سولفید در مناطق آتشفشانی است. مس در لایه های بلورین و رگه های فلدسپات، آهن در لایه های خاکهای سرخ skarn و فلزات گرانبها در لایه های سطحی، اکسید منگنز در لایه های سطحی جبه و تنگستن به شکل رگه های اصلی و فرعی وجود دارد. منابع عظیم مواد معدنی صنعتی این کشور شامل بتونیت با منشأ آتشفشانی، فلدسپات، مواد معدنی سیلیکات آلومینیوم با درجه خلوص بسیار بالا، سنگ گچ، آهک و سنگ آهک با درجه بالا، مرمر و شن در لایه های کرومات است.

محصولات معدنی صنعتی تولیدی کوبا عبارتند از آمونیاک، سیمان، اسید سولفوریک، فولاد و اوره. کوبا یکی از مهمترین تولید کنندگان کبالت و نیکل است و مقام ششم ذخایر نیکل را دارد و به تنهایی ۸ درصد تولید کوبالت جهان را به خود اختصاص داده است. صنعت نیکل یکی از منابع کلیدی درآمد کشور کوبا است. این کشور سالانه بالغ بر ۷۰ هزار تن نیکل تولید می کند و به تنهایی ۳۰ درصد ذخایر شناخته شده نیکل را داراست. حجم عظیم معادن نیکل و کبالت در نزدیکی شهر موآ در استان هولگوین و در فاصله ۸۰۰ کیلومتری هاوانا واقع شده است.

تولیدات معدنی کوبا بطور کلی توسط دولت اداره می شود. اگرچه دولت تلاش نموده گامهای اولیه اصلاح قوانین حاکم بر بخش معادن را بردارد که خوشبختانه ساختار این صنعت را تغییر خواهد داد. در سال ۱۹۹۳ شرکت ژئومینرا بعنوان یک شرکت خصوصی تاسیس شد که البته به پشتوانه بودجه دولتی فعالیت می کرد. این شرکت با تمرکز بر طلا و اکتشاف فلزات پایه آغاز

بکار کرد در حالیکه سرمایه گذاران خارجی در حال حاضر در حال توسعه ذخایر نیکل، کبالت و طلا هستند.

نمودار ۱۲: حجم تولید نیکل در کوبا (بازه زمانی ۱۹۷۵-۲۰۱۴) به واحد متریک تن

هولدینگ بزرگ GEG دارای شرکتهای توسعه زمین شناسی و معادن در سرتاسر این کشور است. این شرکتهای عبارتند از: Empresa GeoMinera Pinar del Rio; Empresa la Juventud; Empresa GeoMinera Centro; Empresa GeoMinera Isla de Empresa Minera de GeoMinera Camagüey; Empresa GeoMinera Oriente; n y Mantenimiento; and Construccion Occidente; Empresa de Ingenieria, Laboratorios “José Isaac del Corral” Empresa Central de در خصوص صنایع تولید نیکل و کبالت شرکت GEC دو کارخانه عظیم تولیدی دارد و برخی شرکتهای دیگر خدماتی که به کارخانه جات تولیدی خدمات رسانی می کنند. برخی از این خدمات شامل تولیدات مکانیکی، تعمیر و نگه داری ماشین آلات، ساخت و ساز، خدمات بندری، آژانس کاریابی، خدمات کارگران و کارمندان، مرکز تحقیقات مهندسی و سایر شرکتهای مشابه.

ب- هیدروکربن ها

هیدروکربنهای تولید شده در کوبا شامل گاز طبیعی، نفت خام، و فرآورده های پالایش شده است. تقریباً سرتاسر کشور کوبا که شامل ۱۰۰ هزار کیلومتر مربع است با آبهای کم عمق فراوان و گستره آن به سمت آبهای عمیق، ظرفیت بسیار بالایی برای اکتشافات نفتی دارد. اکثر تولید نفت در کوبا در بخشی بین استانهای هاوانا و ماتانواس انجام می شود که یکی از بزرگترین میادین نفتی وجود دارد که ذخایری حدود ۶ هزار میلیون بشکه را در خود جای داده است.

انجام اکتشافات در کوبا هم اکنون به سمت سواحل روی آورده و به مناطقی از سواحل شمالی این کشور کشیده شده است. شرکت نفت روزنفت روسیه و شرکت ملی نفت چین در سال ۲۰۱۴ قراردادهایی امضاء کردند که ظرفیت تولید در این مناطق را بالا ببرند. این

منطقه دارای ذخایر عظیم نفت خام است و شرکت نفت بین المللی MEO استرالیا چاه های نفتی در سال ۲۰۱۶ حفر نمود که تولید نفت در دو بلوک ۹ در نزدیکی سواحل شمال غربی را احیاء نمود.

در سال ۲۰۱۵ کوبا قراردادهای مشارکت با شرکت نفت ونزوئلا (PDVSA) که شرکتی دولتی است و شرکت مونانگل آنگولایی منعقد کرد که بر اساس آن چاه های اکتشافی نفت در مناطق دور از سواحل شمال غربی کوبا حفر شوند. این قرارداد در اوایل سال ۲۰۱۷ اجرایی گردید.

در ژانویه سال ۲۰۱۶ کوبا ۱۲۴ میلیون بشکه، ذخایر ثبت شده از نفت خام داشت و ۲/۵ تریلیون متر مکعب از ذخایر گاز طبیعی. این آمار از سوی نشریه نفت و گاز و مرکز اطلاعات انرژی امریکا ارائه شده است. در سال ۲۰۱۵، تولید نفت خام و گاز طبیعی کوبا از محل ذخایر موجود در خشکی و سواحل کم عمق این کشور تقریباً ۵۰ هزار بشکه در هر روز میعانان و حدود ۲۰ هزار بشکه در روز معادل آن گاز طبیعی است. این در حالی است که این کشور بالغ بر ۱۷۲ هزار بشکه در هر روز مصرف نفت و سایر میعانان گازی دارد که مراتب از ظرفیت تولید این کشور بالاتر است. الباقی نیاز نفتی این کشور (یعنی دو سوم نفت و گاز مورد نیاز کوبا) از ونزوئلا وارد می شود. در خلال شش ماهه اول سال ۲۰۱۶، کوبا به طور متوسط ۵۳۵۰۰ بشکه از شرکت PDVSA دریافت کرده است که در مقایسه با نیمه اول سال ۲۰۱۵ حدود ۴۰ درصد کاهش داشته است.

کوبا چهار پالایشگاه نفت دارد که همگی متعلق به شرکت کوبا پترولیوس (CUPET) بعنوان شرکت نفت و گاز دولتی این کشور است. بزرگترین پالایشگاه نفت کوبا به نام NicoLopez در هاواناست که تغذیه نفت و گاز مورد نیاز آن هم از منابع داخلی و هم از طریق واردات تامین می شود. دومین پالایشگاه بزرگ موبا NikoLopes، ظرفیت پالایش نفت خام ۳۶۴۰۰ بشکه در روز را دارد. پالایشگاه نفت Cienfuegos در سال ۲۰۰۷ احیاء شد و تنها ورودی نفت به این پالایشگاه از مبدا ونزوئلا و در قالب نفت وارداتی است و ظرفیت تولید آن ۶۵ هزار بشکه در روز است. در حال حاضر برنامه توسعه ای در خصوص این پالایشگاه در حال اجراست تا جایی که ظرفیت تولید آن به ۱۵۰ هزار بشکه افزایش خواهد یافت. بر اساس آمار منتشره از سوی نشریه نفت و گاز در ژانویه سال ۲۰۱۶ ظرفیت پالایش نفت خام کل کشور به ۱۳۴۲۰۰ بشکه در روز رسیده بود.

۲-۱-۷- چارچوب قانونی و سیاست گذاری

وزارت انرژی و معادن مسئول عملکرد دولت در بخشهای نیرو، زمین شناسی و معادن است. این وزارتخانه وظیفه نظارت بر عملکرد شرکتهای CUPET در زمینه نفت و گاز، اتحادیه برق کوبا، Cubanigel در زمینه استخراج نیکل، و Geominera Salinero در زمینه معادن و املاح کوبا را بر عهده دارد.

شخصیت های حقوقی خارجی می توانند فعالیتهای توسعه ای نفتی در کوبا با همکاری CUPET انجام دهند منوط به آنکه پس از اخذ مجوز از شورای وزیران در این خصوص اقدام کنند.

حقوق ناشی از آغاز این فعالیتها از طریق انعقاد قراردادهای تولید مشارکتی با شرکت CUPET اجرایی

می‌گردند. سایر قوانین و مقررات این بخش شامل موارد ذیل هستند:

- قانون شماره ۷۶ تحت عنوان "قانون معادن" مصوبه سال ۱۹۹۴
- حکم قانونی شماره ۲۲۲، تحت عنوان "مقررات و قوانین معدنی"
- قانون شماره ۸۱ تحت عنوان "قانون محیط زیست"

۳-۱-۷- چالشها و ریسکهای کلیدی موجود در این بخش

در حالیکه از یک سو علاقه مندی به دارائیهها و ذخایر معدنی کوبا در مناطق دور از ساحل وجود دارد، ترکیبی از مشکلات چون قیمت پایین نفت و چالشهای فنی موجود بر سر راه توسعه میادین نفتی در این کشور در زمره موانع اصلی سرمایه گذاری خارجی در این بخش مد نظر سرمایه گذاران است.

۴-۱-۷- پروژههای قریبالاجراء و فرصتهای موجود

بر اساس برنامه توسعه ای کوبا، ظرفیت بالقوه برای انجام پروژه های اکتشافات و مطالعاتی زمین شناختی (امکان سنجی - اکتشاف) برای فلزات گرانبها (طلا و نقره) فازات پایه (مس، قلع، روی) و سایر مواد معدنی در مناطق ذیل وجود دارد:

- مناطق مرکزی کوبا
- سیگو - کاماگورای - توناس
- هولگوین و ماسیزوساگوا - باراکا
- سیراماسترا

فرصتهای سرمایه گذاری بسیاری در حوزه اکتشاف و استحصال مواد معدنی برای شرکتهای علاقه مند به سرمایه گذاری در کوبا وجود دارد. از جمله این فرصتها می توان به لایه های عظیم فرونیکل در خلیج موآ، منابع ثبت شده چند فلزی در مناطق مختلف این کشور، ذخایر قابل توجه طلا و نقره در مناطق مرکزی و غربی کوبا و پروژه استحصال تنگستن در جزیره یوونتود اشاره داشت.

وجود ذخایر کربنات کلسیم و شاید سایر مواد معدنی صنعتی، توجه سرمایه گذاران بین المللی که به دنبال منابع جدید مواد خام هستند را به این کشور معطوف می نماید. بعلاوه اکثر منابع معدنی کوبا کاملاً به سطح نزدیک هستند و می توان استحصال مواد معدنی را در چاله های روباز و باهزینه های نسبتاً کمتر انجام داد.

پروژه های معدنی و مواد معدنی و صنعتی در کوبا بر اساس فهرست اعلام شده از فرصتهای سرمایه گذاری خارجی شامل موارد ذیل عبارتند از:

۱. جزیره جوانان: جزیره جوانان شامل ده ها رگه و لایه های متعدد Kaolin است. برای بهره برداری از این حوزه لازم است یک سازمان بین المللی اقتصادی یک مطالعه زمین شناختی کامل انجام دهد و پس از آن با تشکیل یک شرکت سرمایه گذاری مشترک اقدام شود. ارزش سرمایه گذاری حدود ۵/۳ میلیون دلار تخمین زده شده است. مناطق حائز اهمیت در این جزیره عبارتند از:

- Mica prospects, “El Aleman”, به وسعت ۰/۴۶ کیلومتر مربع در فاصله ۱۰ کیلومتری شهر نوآوا جیرونا
- Mica prospects, “Ciro Redondo”, به وسعت ۲/۲۵ کیلومتر مربع در فاصله ۱۵ کیلومتری غرب شهر نوآوا جیرونا.
- Mica prospect, “El Bobo” به وسعت ۵/۲۵ در فاصله ۱۰ کیلومتری شهر نوآوا جیرونا
- Kaolin prospect, “Rio del Callejon”, به وسعت ۱/۸ کیلومتر مربع در فاصله ۱۸ کیلومتری جنوب غرب شهر نوآوا جیرونا و ۲ کیلومتری شمال شرق شهر لاما جاگوا
- Kaolin prospect, “Km 13” به وسعت ۰/۲۳ کیلومتر مربع در فاصله ۱۳ کیلومتری جنوب شهر نوآوا جیرونا و ۲ کیلومتری شمال شهر سانتا فی
- Kaolin prospect, “Santa Barbara-Buena Vista” به وسعت ۱۰/۱۲ کیلومتر مربع در فاصله ۲۵ کیلومتری جنوب شرقی شهر نوآوا جیرونا و ۳ تا ۴ کیلومتری شمال شرق شهر لاما جاگوا
- Kaolin prospect, “La jungla” به وسعت ۱/۱۴ کیلومتر مربع در فاصله ۳۰ کیلومتری شهر نوآوا جیرونا و ۱۰ کیلومتری غرب شهر سانتا فی

۲. زاگوی - لاکاتوکا در منطقه توناس، که دارای رگه های پراکنده از مواد معدنی است و لذا این سایت نیاز به کارهای اضافی برای رسیدن به سطح بهره وری مناسب و اقدامات اکتشافی بیشتر در خصوص جاهای مختلف این منطقه دارد.

۳. هولگوین آسته: این سایت در نزدیکی مرز شمالی قاره در مجاورت قاره آمریکای شمالی قرار دارد. احتمالاً رگه های تیتانیوم، طلا، نقره، و مس در این سایت وجود دارد. اقدامات اکتشافی اولیه در خصوص دو منطقه احتمالی غنی از مواد معدنی تحت عنوان مونه روجو و لاس کوراواس انجام شده و بررسیهای دیگری نیز در خصوص سایر فضاهای این منطقه صورت گرفته است.

سرمایه گذاران و صادرکنندگان ایرانی می توانند از فرصتهای موجود در حوزه فعالیتهای بالادستی از جمله اکتشاف و توسعه، خدمات زیر سطحی و حفر و استخراج معدنی، و خدمات مهندسی (شامل ژئوتکنیکی، ساخت سویل و خاکبرداری حجیم، حفر تونلهای عمودی و افقی و فروش) و عرضه ادوات و تجهیزات معدنی بهره مند شوند.

۷-۲- زیر ساخت و برق

۷-۲-۱- مقدمه

در سال ۱۹۵۸ حدود ۵۶ درصد از خانوار کوبایی به برق دسترسی داشتند و عرضه برق صرفاً محدود به برخی شهرهای بزرگ بود. در اوایل دهه شصت، دولت کوبا صنعت برق این کشور را ملی اعلام کرد و همین امر منجر به تحریم نفتی این کشور شد و مقامات دولتی را وادار نمود تا نفت را با شرایط ترجیحی از شوروی سابق وارد نمایند. هنگام فروپاشی شوروی سابق در سال ۱۹۹۰، ایالات

متحدہ تحریمها علیه این کشور را تشدید نمود. و به همین دلیل مصرف نفت به میزان ۲۰ درصد کاهش یافت و همین امر تاثیرات سوء بر میزان تولید صنایع داشت زیرا کشور بعضا در روز با ۱۸ ساعت قطعی برق مواجه بود. از سال ۲۰۰۴ به بعد اوضاع بدتر شد زیرا تجهیزات فرسوده ایستگاه های برق خود منجر به قطعی بیشتر برق میشد و علاوه بر این وقوع طوفانهای سهمگین فصلی اوضاع بد کوبا را بیش از پیش بدتر کرد زیرا این طوفانها به تاسیسات خطوط انتقال و توزیع برق ضایعات جدی وارد کرده بود. این مشکلات تاثیرات منفی بر اقتصاد کوبا گذاشت و منجر به بروز بحران انرژی در این کشور شد. در سال ۲۰۰۵ رئیس جمهور وقت کوبا (فیدل کاسترو) انقلاب در حوزه انرژی اعلام کرد و هدف از این انقلاب انرژی در کوبا تضمین رشد و توسعه پایدار اقتصادی بود. دولت یک برنامه جامع و سریع در زمینه نوسازی و بازسازی تجهیزات برقی انجام داد که خود منجر به کاهش مصرف برق و افزایش ظرفیت تولید برق شد. این انقلاب شامل تعویض ۲/۵۵ میلیون دستگاه یخچال، پنکه، و دستگاه های پر مصرف تهویه مطبوع و جایگزینی آنها با دستگاه ها نو، کم مصرف و کارآمد بود. همچنین کلیه لامپهای پر مصرف از کشور جمع آوری و به جای آنها از لامپهای کم مصرف و مهتابی استفاده شد. از سوی دیگر اجاقهای خوراک پزی نفتی و گاز شهری از دور خارج و بجای آنها از خوراک پزهای تحت فشار، پلوپزها و صفحات برقی استفاده شد. نیروگاه های سیکل ترکیبی و منابع انرژی تجدید پذیر نیز نقش مهمی در موفقیت کوبا در اجرای برنامه بهبود مصرف انرژی شد.

به موازات انتقال در حوزه انرژی، شبکه های انرژی های تجدید پذیر و مناطق دور دست و خارج از مرکز در کوبا به تعداد قابل توجهی نصب و راه اندازی شد. برخی ساختمان ها از جمله مدارس، بیمارستانها و مجتمع های مسکونی مجهز به انرژی خورشیدی و ژنراتورهای دیزلی و برق آبی شدند. در عین حال نوسازی و بهبود خطوط انتقال و توزیع برق نیز در دستور کار قرار گرفت تا از هدر رفت انرژی جلوگیری شود. تا سال ۲۰۰۸ هدر رفت انرژی در خطوط انتقال از ۱۵/۷ درصد به ۱۴/۸ درصد کاهش پیدا کرد.

در سال ۲۰۱۵، بعد از حدود ۵۰ سال، اکنون جمعیت کوبا بالغ بر ۹۹/۵ درصد از نعمت برق بهره مند هستند که این آماری خیره کننده است. ظرفیت ژنراتورهای نصب و راه اندازی شده به حدی رسید که ظرفیت تولید برق کمتر از ۴۰۰ مگا وات در سال ۱۹۵۸، به حدود ۴۰۰۰ مگاوات در سال ۱۹۹۰ رسید. در ماه ژوئن ۲۰۱۵، کوبا دارای ظرفیت تولید برقی معادل ۶۲۸۰ مگاوات رسید و نیروگاه های حرارتی ۸۹/۸ درصد از ظرفیت نیروگاه های راه اندازی شده را به خود اختصاص دادند. گاز و برق آبی تنها سهم ۹/۲ درصدی از ظرفیت تولیدی را در اختیار داشتند. (نمودار ۱۳)

نمودار ۱۳: روند نصب و راه اندازی ژنراتورهای برقی برای افزایش ظرفیت تولیدی برق

کوبا به طور کلی به سوختهای فسیلی برای تولید برق وابسته است بطوریکه کشور بطور متوسط ۷ میلیون تن نفت را در سال مصرف می کند و تنها حدود یک درصد از انرژی تولید و تزریق شده در شبکه از طریق انرژی های پاک از جمله انرژی باد و خورشیدی تامین می شود. حدود ۶۰ درصد نفت مصرفی جهت تولید انرژی برق و الباقی برای مصارف حمل و نقل و سایر امور اختصاص می یابد.

بخش اعظم انرژی برق در کوبا در مصارف خانگی مورد استفاده قرار می گیرد (۴۳ درصد) و پس از آن بخش صنعت با ۲۳ درصد قرار دارد. تبدیل سیستم خوراک پزی خانوار به انرژی برق تاثیرات مثبتی بر سلامت جامعه داشت زیرا هم ضامن هوای پاک در داخل خانه بود و هم احتمال وقوع حریق را کاهش می داد. اما نقطه منفی این تبدیل اجاقها آن بود که تقاضا برای انرژی برق آنهم در دوران بحرانی بین سالهای ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۸ را ۳۳ درصد افزایش داد.

جدول ۳: مصرف انرژی برق بر حسب بخشهای مختلف در سال ۲۰۱۵

Sector	Consumption
Households	43%
Industry	23%
Agriculture	1.63%
Transport	1.53%
Other	16%
Losses	15%

منبع: مرکز آمار و اطلاعات ملی کوبا و اتحادیه برق (۲۰۱۶)

۲-۲-۷- چارچوب قانونی و سیاست گذاری

تا سال ۱۹۵۹ کوبا ۴ نوع خدمات رفاهی شهری داشت که برق یکی از آنها بود و تحت نظارت کمیسیون خدمات عمومی وزارت ارتباطات فعالیت می کرد. بعد از انقلاب انرژی، بخش نیروی کشور ملی شد و شرکت خدمات رفاه شهری دولتی تحت عنوان Union Electrica، (UNE) متولی مقوله تامین انرژی گردید. در سال ۲۰۱۵، کشور حدود ۱۶۱ ایستگاه برق در سرتاسر کشور داشت و سه نیروگاه عظیم برقی مثل Maxino Gomes در شهر ماریل، نیروگاه 10 De Octubre در شهر نواویتاس و نیروگاه آنتونیو ماسیو بعنوان تولید کنندگان اصلی برق در این کشور سرآمد تامین برق مورد نیاز کوبا بودند.

(UNE) بعنوان شرکت برق دولتی کوبا، متولی امور تامین انرژی کشور بوده و تحت نظارت وزارت صنایع سنگین فعالیت می کند. هرچند بخش نیرو در کوبا تقریباً بطور کلی توسط دولت کنترل می شود، اکثریت سرمایه گذاری ها در حوزه انرژی های تجدید پذیر توسط بخش خصوصی و با هماهنگی اتحادیه مستقل تولید کنندگان نیرو یا (IPPs) انجام می شوند.

تا پیش از این برق کوبا تا حد زیادی به صورت پرداخت یارانه مستقیم دولتی اداره میشد. در پی انقلاب انرژی تعرفه های برق به میزان قابل ملاحظه ای افزایش یافت و از ۰/۱۴۰ پزو در هر کیلو وات ساعت در سال ۲۰۰۴ به ۰/۲۴۸ پزو در هر کیلو وات ساعت در سال ۲۰۰۷ افزایش یافت. منطق افزایش تعرفه ها نیز آن بود که هزینه های مصرف خانگی نفت و گاز قطع شده بود. بعلاوه دولت تعرفه های تصاعدی را در این خصوص معرفی کرد تا از مصرف بی رویه برق جلوگیری شود.

۳-۲-۷- چالشها و ریسکهای بخشهای کلیدی اقتصاد کوبا

زیرساختهای کلی انرژی کوبا در شرف استهلاک کامل قرار دارد. از این رو نیازمند سرمایه گذاری زیاد برای نوسازی است. همچنین کوبا در معرض طوفانهای خطرناکی قرار دارد و در نتیجه UNE ناگزیر از رویایی با آسیبهای فنی جدی در مقاطع مختلف است. UNE هر ساله حدود ۱۶ درصد افت و کاهش/هدر رفت نیرو دارد و بیشترین افت انرژی و تولید نیرو را در خلال سالهای ۲۰۰۵ الی ۲۰۰۷ تجربه نموده است. (نمودار ۱۴) این افت تولید با وقوع طوفانهای سهمگین بیشتر هم شد.

نمودار ۱۴: افت تولید انرژی در کوبا

منبع مرکز اطلاعات و آمار ملی جمهوری کوبا و اتحادیه برق (۲۰۱۶)

۴-۲-۷- پروژه های آتی و فرصتهای موجود سرمایه گذاری

در آخرین نسخه مجموعه قوانین شماره ۱۱۸، که برای سرمایه گذاری خارجی در سال ۲۰۱۵ منتشر شد، دولت فهرستی از پروژه هایی که نیازمند سرمایه گذاری زیاد از سوی بخش خصوصی می باشد را اعلام نموده است. این سرمایه گذاریها یا به صورت تماماً خصوصی و یا به صورت مشارکت بخش خصوصی با IPPها و با هدف توسعه و افزایش ظرفیت تولید برق و نوسازی شبکه توزیع و انتقال برق در سرتاسر کشور انجام می شود. پروژه های توسعه ای برنامه ریزی شده به صورت جدول ذیل ارائه شده است.

جدول ۴: پروژه های برق در کوبا

زیر بخش	پروژه های برنامه ریزی شده جاری
تولید، انتقال و توزیع	<ul style="list-style-type: none"> شرکت زیمنس و UNE تفاهم نامه ای در جولای سال ۲۰۱۶ برای بروز آوری و نوسازی زیر ساختهای انرژی این کشور در جهت تولید انرژی مقرون به صرفه و قابل اعتماد منعقد نموده است. بر اساس مفاد این قرارداد هر دو شرکت در زمینه توسعه و اجرای پروژه های افزایش تولید و بهبود انتقال و توزیع و همچنین بهبود خدمات در بخشهای اتوماسیون و انرژی های تجدید پذیر فعالیت خواهند نمود. زیمنس مسئول انتقال دانش فنی و تولید برق در نیروگاه های فعلی و نیروگاه هایی که در آینده در این کشور تاسیس خواهد شد را بر عهده دارد.
پروژه های انرژیهای تجدید پذیر	<ul style="list-style-type: none"> ۱۰ پروژه در قالب تاسیس شرکت سهامی مشترک برای نصب و راه اندازی نیروگاه های بيو الكتريك ۳۰ الی ۶۰ مگاواتی برای تولید برق توسعه پروژه مزرعه بادی Maisi با دامنه منطقه ای برای نصب و راه اندازی نیروگاه ۱۷۴ مگا واتی در راستای ساحل Maisi Peninsula توسعه پروژه مزرعه بادی Bunes با دامنه منطقه ای برای نصب و راه اندازی ۱۰۲ مگا وات برق در راستای ساحل Lucarecia Peninsula تاسیس شرکت با سرمایه ۱۰۰٪ خارجی برای نصب و راه اندازی نیروگاه های کوچک ۵ الی ۱۵ مگاواتی از مزارع خورشیدی فتوالکتریکی

منبع: گزارش تجارت خارجی کوبا (۲۰۱۵)، نسخه جدید از قانون ۱۱۸ برای سرمایه گذاری خارجی

کوبا فرصتهای مناسبی برای صادرکنندگان ایران در حوزه تامین ادوات و قطعات و تجهیزات الکتریکی شامل موارد ذیل فراهم آورده است: ترانسفورماتورها، کنتورهای پیش پرداختی و شارژ شونده، سوئیچ های با ولتاژ بالا و ولتاژ متوسط، اهرمهای قطع و وصل برق و فیوزهای صنعتی، فن آوری انتقال برق، پانلهای خورشیدی و توربین های انرژی بادی. همچنین فرصتهای مناسبی در خصوص سرمایه گذاری در پروژه های برقی روستایی و شهری و ساخت نیروگاه های انرژی های تجدید پذیر و شبکه انتقال و توزیع و ایستگاه های کوچک انتقال برق وجود دارد.

۷-۳- زیر ساخت - حمل و نقل

۷-۳-۱- مقدمه

کوبا تنوع زیادی در زیرساختهای حمل و نقل دارد که شامل جاده ها، راه آهن، خطوط دریایی/کشتیرانی و حمل و نقل مسافری و باری هوایی است. این زیر ساختها در حال حاضر در حال ساماندهی، نوسازی و بروزآوری تکنولوژیک ناوگان حمل نقل است.

(a) ناوگان هوایی: بر اساس گزارش سازمان هواپیمایی داخلی کوبا در حال حاضر ۲۵ فرودگاه در کوبا وجود دارد که ۹ مورد از آنها در قالب فرودگاه بین المللی فعالیت می کنند. مهمترین

فرودگاه خوزه مارتی در هاواناست. پروازهای مرتب به صورت روزانه بین هاوانا و شهرهای اصلی کوبا در جریان است. و پروازهای هفتگی به کشور/شهرهای کلیدی و مهم جهان از جمله کانادا، اسپانیا، ایتالیا، مکزیک، مسکو، پراگ، پاریس، هلند، و جامائیکا وجود دارد. همچنین خطوط هوایی خارجی متعددی در کوبا فعال هستند که مهمترین آنها عبارتند از Copa ایرلاین، ایرفرانس، ایر اروپا، KLM و ایر فلوت.

(b) جاده: کوبا دارای شبکه جاده ای گسترده به طول ۶۰ هزار کیلومتر برای حمل و نقل جاده ای است. مهمترین جاده موجود در این کشور تحت عنوان Carretera Central یا اتوبان مرکزی است و پس از آن آزاد راه ناسیونال و اتوبان خط آهن مرکزی هستند. تنها حدود ۳۰ درصد شبکه جاده ای کوبا، دارای روکش آسفالت در سال ۲۰۱۵ بوده است و بخش اعظمی از شبکه جاده ای این کشور فاقد شانه خاکی، علائم رانندگی و نشانگرهای جاده ای است.

(c) خط آهن: کوبا بالغ بر ۸۰۰۰ کیلومتر خطوط آهن دارد که مراکز بارگیری و باراندازهای مختلف را به هم وصل می کند. ناوگان ریلی بسیاری از شهرها و روستاها را به هم وصل می کند و یکی از شیوه های اصلی و رایج مسافرت و جابجایی در این کشور است. کوبا تلاش زیادی در جهت جذب سرمایه گذاری برای توسعه و بهبود شبکه ریلی کشور می نماید.

(d) خطوط دریایی و کشتیرانی: کوبا دارای ۳۲ بندر تجاری است. بندر مهم عبارتند از: ماریل، هاوانا، سانتیاگو دو کوبا، سینفواگوس، ماتانزاس، موآ، جیرونا، کایو لارگو، باتابانو و نوآویتاس. مدرن ترین بندر این کشور بندر ماریل در استان آرتمیسا، و حدود ۴۵ کیلومتری غرب هاوانا. از آنجائیکه این بندر در وسط منطقه کارائیب و ۲ قاره آمریکا و درست در چهار راه مسیر اصلی دریایی شمال به جنوب و شرق به غرب ترافیک دریایی تجاری کالایی قرار گرفته، دقیقاً در مسیر ۱۰۰۰ ها مایل مدار بنادر اصلی جهان و منطقه واقع شده است. این بندر دارای ترمینال مدرن کانتینری دارای ۷۰۲ متر بارانداز، و امکان ارائه خدمات به کشتی-های سوپر پست پاناماکس با استفاده از تجهیزات بارگیری اتوماتیک، و امکان ذخیره، اتصال و کنترل کانتینرهاست.

۲-۳-۷- چارچوب قانونی و سیاست گذاری

وزارت حمل و نقل، نهاد دولتی متولی هدایت، اجراء و کنترل و نظارت و همچنین نماینده دولت در سیاست گذاری مربوط به حمل نقل خشکی، دریا و رودخانه ای، و خدمات مرتبط و کمکی و جابجایی کشتیرانی است.

قوانین حاکم بر بخش حمل و نقل این کشور عبارتند از موارد ذیل:

- قانون شماره ۱۰۹ در خصوص کد امنیت جاده ها مصوبه ۱۷ سپتامبر ۲۰۱۰
- قانون شماره ۱۱۵ در خصوص حمل و نقل دریایی در آبهای داخلی مصوبه ۲ اکتبر ۲۰۱۳

- حکم قانونی به شماره ۱۶۸ در خصوص عملیات حمل و نقل و مجوزهای لازمه مصوبه ۲۶ نوامبر ۱۹۹۶
- حکم قانونی به شماره ۲۳۰ در خصوص مشخصات بنادر مورخ ۱۳ سپتامبر ۲۰۰۲
- حکم قانونی به شماره ۲۵۵ در خصوص هواپیمایی داخلی به تاریخ ۵ اکتبر ۲۰۰۷
- حکم شماره ۲۷۸ در خصوص جستجو و نجات هوایی و دریایی و نظام نجات آسیب دیدگان به تاریخ ۳۰ دسامبر ۲۰۰۶.

۳-۳-۷- چالشها و ریسک های کلیدی در این بخش

بدتر شدن وضعیت جاده ها و کهنه و فرسوده شدن زیرساختهای ریلی یکی از عوامل مهم در محدود کردن توسعه اقتصادی و صنعتی این کشور است. بدلیل ترافیک سنگین و وضعیت بد زیر ساختهای جاده ای، زمان حمل و نقل برای واردات و صادرات بسیار طولانی شده و در نتیجه منجر به بالا رفتن هزینه های معامله می شود.

حدوداً ۷۰ درصد شبکه جاده ای کشور تحت نظارت شهرداریها و نهادهای شبه دولتی است و نگهداری و توسعه این جاده ها از وظایف مقامات محلی و نمایندگان دولتی است اما مشکل اصلی تامین منابع مالی و جذب سرمایه گذاری و وجوه لازم برای اجرای پروژه هاست و بدون وجود سرمایه گذاری در این بخش و یا وامهای کم بهره از نهاد های بین المللی، امکان توسعه وجود نداشته و همین امر موجب نگرانی دولت است.

۴-۳-۷- پروژه ها و فرصتهای فراروی

بالا رفتن حجم گردشگری، تجارت و بازرگانی در دوره پسا تحریم باعث خواهد شد کوبا فشار بیشتری برای بهبود نوسازی زیر ساختهای فعلی هوایی، دریایی، جاده ای و ریلی کشور احساس کرده و به فکر چاره باشد. این امر مستلزم نوسازی و تعمیر تجهیزات و زیرساختهاست. مقامات کوبایی اهداف ذیل را برای جذب سرمایه گذاری خارجی در این بخش تبیین نموده اند:

- مدیریت تجاری سازی عمده فروشی قطعات یدکی و لوازم مورد نیاز در رشته های مختلف حمل و نقلی شامل توسعه تولید داخلی و یا تعمیر لوازم داخلی ادوات و تجهیزاتی که بیشترین گردش در بازار داخلی دارند و بررسی امکان صادرات آنها
 - مدیریت بهینه خدمات تخصصی حمل و نقل اعم از مسافری و باربری چه در سطح ملی و چه در سطح بین المللی شامل بهره برداری و یا کمک فنی. مدیریت بهینه خدمات مربوط به صنایع هوایی در حوزه حمل و نقل کالهای تجاری و محصولات کشاورزی بسوی بازارهای داخلی و بین المللی
 - مدیریت حمل و نقل محصولات و خدمات (از جمله فعالیتهای آموزشی و تحقیقاتی، انجام و نظارت بر پروژه ها) در داخل کوبا و یا کشور ثالث
- برخی از پروژه های کلیدی تعریف شده در فهرست منتشره از سوی دولت برای جذب سرمایه گذاری خارجی عبارتند از:

- توسعه، اجرا، و مدیریت تسهیلات بندری برای برقراری امکان پذیرش کشتی های مسافربری در بنادر لاهابانا، سینفواگوس، سانتیاگو دو کوبا، سانکتی اسپیریتوس و هولگوین با سرمایه گذاری بالغ بر ۷۴ میلیون دلار
 - توسعه ظرفیتهای اسکله ای با امکانا باراندازی ۱۰۰۰ تن و انجام تعمیرات و ساخت کشتی و افزودن تجهیزات ایمنی و همچنین نگهداری و تعمیرات قایقهای نجات
 - خرید لوکوموتیوهای دست دوم، و همچنین گسترش سیستم ورودی برق با خطوط منحنی زنجیره ای و ایستگاه های فرعی بین هاوانا و ماتانزاس، با حدود ۶ میلیون دلار سرمایه گذاری
 - تاسیس شرکت سهامی مشترک برای اجراء و مدیریت بر پروژه Astillero de Casablanca و روزآمد نمودن تکنولوژی اسکله جدید
 - انعقاد قرارداد مدیریت و پشتیبانی خدمات تعمیراتی ناوگان ریلی و لوکوموتیو ها از طریق قطعات یدکی، تجهیزات فن آوری، مدیریت و مشاوره فنی و تخصصی
 - تعمیرات کشتی در بیش از ۴۰ مرکز کشتی سازی و ایجاد تسهیلات لازم در حوض خشک کشتیها در سرتاسر کشور
- صادرکنندگان ایران فرصت مناسبی در جهت سرمایه گذاری در بازسازی و جایگزینی خطوط آهن، توسعه و ساخت جاده ها و پلها، توسعه و بروزآوری زیر ساختهای بندر، و برخی صنایع و تجهیزات جانبی بندری از جمله تامین یدک کش، قایقهای گشت گارد ساحلی، و سیستم های ناوبری و مدیریت بندر را در اختیار دارند. در واقع ایران دارای مزیت صادراتی در چنین صنایعی است. همچنین فرصتهای زیادی در سرمایه گذاری برای ساخت دیواره های اسکله بندر، کف تراشی کشتیها، حوضچه های شناور نمودن کشتی های تعمیر شده، شیب های بار انداز و تسهیلات انبار و نگه داری تجهیزات بندری برای سرمایه گذاران ایران در کوبا فراهم است.

۴-۷- زیر ساخت - فن آوری های مخابرات و اطلاعات و ارتباطات

۱-۴-۷- کلیات

کوبا در شرف ایجاد انقلابی در حوزه فن آوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) با هدف تبدیل شدن به مرکز دیجیتال حوزه کارائیب و کانون مهندسی نرم افزاری و ایجاد مرکز توسعه ای در این زمینه است. برای نیل به این هدف، مقامات دولتی در جهت توسعه سرمایه انسانی سرمایه گذاری نموده اند، بطوریکه در حدود ۱/۲ درصد GDP این کشور صرف تحقیق و توسعه می گردد و این آمار یکی از بالاترین نرخ ها در هزینه سرانه از، GDP در حوزه ICT در منطقه آمریکای لاتین است. با این وجود، این کشور یکی از کمتر توسعه یافته ترین کشورها در حوزه دیجیتال نمودن امور در این منطقه است.

کوبا پایین ترین سطح نفوذ اینترنت را در غرب و یکی از پایین ترین آمار را در جهان داراست. یکی از آمارهای منتشره از سوی اتحادیه مخابرات بین المللی در سال ۲۰۱۵، نشانگر آن است که ضریب نفوذ اینترنت در کوبا در حدود ۳۱ درصد است که در مقایسه با آمار سال ۲۰۱۴ که ۲۹ درصد بوده شاهد رشد مختصری است که البته از نرخ ۱۶ درصدی در سال ۲۰۱۱ خیلی بهتر است. (به جدول ۵ مراجعه کنید).

کوبا در حوزه شبکه تلفن ثابت با سایر جزایر بزرگ کارائیب و بسیاری از کشورهای آمریکای لاتین وضعیتی مشابه دارد. با این وجود اتصال ضعیف کوبا به سایر کشورهای جهان، سرعت‌های بسیار پایین اینترنت و هزینه های بالای آن همگی منجر به آن شده که این کشور در منطقه غریب و مهجور باشد. اکثر کوبائیهایی که می خواهند به اینترنت دسترسی داشته باشند این کار را در زمانی که در محل کار و یا مدرسه هستند انجام می دهند. ترکیبی از هزینه های بالا، سایتهای فیلتر شده، و نظارت شدید دولتی، باعث شده اکثر مردم این کشور از خیر اینترنت جهانی که هزینه های بالاتری نیز دارد گذشته و به جای آن به شبکه اینترنت ملی و داخلی با گزینه های بسیار محدود روی آورده اند. جدول ۵ بر اساس اطلاعات منتشره از سوی اتحادیه مخابرات و ارتباطات بین المللی بیشتر نشان می دهد که ضریب نفوذ تلفن همراه در کوبا از سال ۲۰۱۲ تا سال مورد گزارش همان ۸۵/۳ درصد ثابت مانده است.

جدول ۵: پوشش ICT در کوبا

عنوان	واحد شمارش	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵
مشترکین اینترنت بی سیم	تعداد	۱۳۱۵	۱۶۸۲	۱۹۹۶	۲۵۳۱	۳۳۳۵
مشترکان wifi بعنوان درصدی از شهروندان	درصد	۸۳/۷	۸۵/۳	۸۵/۳	۸۵/۳	۸۵/۳
مشترکین اینترنت از طریق تلفن ثابت	تعداد	۱۱۹۳	۱۲۱۷	۱۲۳۷	۱۲۶۵	۱۲۹۶
کاربران اینترنتی	تعداد	۷۸۳	۸۳۴	۱۰۱۴	۱۰۶۷	۱۰۹۶
درصد کاربران به کل شهروندان	درصد	۱۶	۲۱/۲	۲۷/۹	۲۹/۱	۳۱/۱
مشترکان اینترنت سراسری	تعداد	۴۴۲۱	۵۰۱۳	۵۳۶۰	۷۷۹۳	۸۱۵۷

منبع: اتحادیه بین المللی مخابرات و ارتباطات

بازار ICT کوبا به طور کامل تحت نظارت دولت است و کلا دو شرکت ارائه دهنده خدمات اینترنتی (ISP) دارد که یکی از این دو شرکت همزمان تنها اپراتور ارائه دهنده خدمات تلفن همراه نیز هست (CUBACELL). شرکت ETECSA که گاهی اوقات آنرا ENET نیز می نامند ارائه دهنده خدمات اینترنتی Dial up و شبکه دیجیتال یکپارچه است. دومین اپراتور Citmatel، بعنوان یک دپارتمان زیر مجموعه وزارت علوم و فن آوری نسبت به ارائه خدمات Dial up و اینترنت شرکتی اقدام کرده و بعنوان میزبان، مدیریت شبکه CENIAT را بر عهده دارد.

ETECSA، برای ارائه دامنه متنوعی از خدمات اینترنتی از جمله دسترسی به اینترنت از طریق تلفن همراه و اینترنت نامحدود برای مصارف خانگی برنامه هایی دارد اما زیر ساختهای مستهلک و بسیار محدود، بخصوص تعداد بسیار کم آنتن ها و برج های مخابراتی تلفن همراه به مراتب عقب مانده تر از میزان تقاضاهای مردم است و پاسخگوی نیاز کاربران برای دانلود فیلم، به اشتراک گذاری عکس و راه اندازی تلفن های 4G به هیچ عنوان نیست و مشکل اصلی در عدم توسعه این بخش نیز نبود تامین مالی کافی است. قسمت اعظم زیر ساختهای اینترنتی از قطعات و اجزاء چینی قدیمی و بی کیفیت تشکیل شده است که نیازمند سرمایه گذاری بسیار زیاد برای تعویض و نوسازی است.

کوبا دارای کابل فیبر نوری به نام ALBA-1 است که این جزیره را به ونزوئلا و جامائیکا وصل می‌کند. این فیبر نوری به طول ۱۸۶۰ کیلومتر و زیر سطح دریاست که بین La Guarira و ونزوئلا و سیمونی کوبا از یک سو و رشته دیگر بین سانتیاگو کوبا و اوچوریوس جامائیکا اتصال برقرار نموده است. مالکین این فیبر نوری شرکت مخابرات ونزوئلا (Telecom) و شرکت دولتی TRANSBIT کوبا هستند. تا قبل از برقراری این فیبر نوری کل اینترنت کوبا از طریق اتصالات ماهواره ای تامین میشد که پهنای باند بسیار محدودی داشت و دچار کندی سرعت و تاخیر در اتصال بود. همچنین ذکر این نکته ضروری است که تقریباً تمامی خدمات اینترنتی کوبا از طریق سرور های آمریکایی تامین می‌شوند. در واقع اتصال کوبا به اینترنت از طریق کابل فیبر نوری ALBA-1 نیز به صورت غیر مستقیم و از طریق اتصال آن به سایر کابلهای فیبر نوری دیگر از طریق ونزوئلا به آمریکا تامین می‌شود.

۲-۴-۷- چارچوب قانونی و سیاست گذاری

وزارت ارتباطات نهاد دولتی سیاست گذار و ناظر قانونی بر بخش ICT کوبا است. دو سازمان دولتی کار مدیریت بر این حوزه را بر عهده دارند. نام این دو سازمان عبارتند از گروه تجاری Correous و گروه تجاری ارتباطات رایانه ای.

وزارت ارتباطات، در سند راهبرد ملی برای توسعه زیر ساختهای ارتباطات برنامه ریزی نموده تا سرویس اینترنت کم سرعت فعلی را به سرویس های سراسری (Broad band) پرسرعت و با پهنای مناسب باند مبدل کند. بر اساس این برنامه مقرر است تا قبل از سال ۲۰۲۰، ۵۰ درصد خانواده ها (یعنی چیزی حدود ۲ میلیون نفر) و همچنین بالغ بر ۸۰ درصد ادارات دولتی و خصوصی و همچنین بالغ بر ۹۵ درصد مراکز بیمارستانی و آموزشی به اینترنت پرسرعت دسترسی یابند. با توجه به بالا بودن هزینه خرید وای فای برای کوبایی ها، دولت قول داده که امکان دسترسی ماهانه به اینترنت سراسری با سرعت ۲۵۶ k را فراهم کند که این سرعت برای دانلود فایل های تصویری و یا موسیقی کافی است اما هنوز به مراتب کمتر از سرعت استاندارد ۳۲۰ K می باشد. بر اساس وعده دولت برای داشتن این نوع اینترنت کمتر از ۵ درصد حقوق ماهیانه اکثریت قریب به اتفاق خانوار کوبایی صرف هزینه اینترنت خواهد شد. بر اساس قطعنامه شماره ۹۲/۲۰۰۳ ارائه دهندگان این نوع خدمات اینترنتی حق ندارند بدون اخذ مجوز دولت نسبت به تخصیص ایمیل و سایر ابزارهای ارتباطی الکترونیکی اقدام نمایند و تنها امکان ارائه خدمات چت در داخل کشور (و نه چت های بین المللی) را دارند. آن دسته از شرکتهایی که این قوانین را نقض کنند جریمه شده و یا مجوز فعالیت آنها باطل می شود. بر اساس حکم قانونی شماره ۲۰۹، به منظور واجد شرایط شناخته شدن برای داشتن اینترنت شخصی در منزل، کوبائیه می بایست ثابت کنند که دلیل موجه برای داشتن اتصال چیست؟ پاسخ متقاضی توسط کمیسیون دفاع ملی و انقلاب بررسی و درخواست مربوطه اجابت یا رد می شود که بستگی به اولویت های و مزایای ارائه شده توسط متقاضی دارد. هیچگونه نهاد مستقلی برای مدیریت فضای ICT در کوبا وجود ندارد.

۳-۴-۷- ریسکها و چالشهای موجود

نامناسب بودن زیرساختهای فن آوری، مهمترین مانع رشد ICT در کوبا است. قسمت اعظم اتصال کوبا به اینترنت از طریق پروتکل X25 که یک سیستم قدیمی مربوط به دهه ۷۰ میلادی برای

ارتباطات شبکه ای گسترده بود و برای ترافیک اینترنت کنونی ناکافی است. تصور کنید حرفه ای های دنیای فن آوری اطلاعات در این کشور باید با سرعت ۲/۴ کیلو بایت در ثانیه از انتقال اطلاعات استفاده کنند و مرتب دچار قطعی شده و دوباره برای اتصال مجدد اقدام کنند. متخصصین حوزه IT نمی توانند نسخه های نرم افزاری و سخت افزاری خود را روزآمد و دانلود کنند و کتابها و نشریات علمی تحت وب به کمیابی گوشی های آیفن و بسیار ارزشمندند. در کشوری که متوسط درآمد ماهیانه چیزی نزدیک به ۲۵ دلار آمریکاست برای اتصال به اینترنت داخلی و ملی این کشور که دارای محتوی کنترل شده و فیلترینگ شدید است می بایست برای یک ساعت استفاده از کافی نت ۱/۵ دلار هزینه کرد و برای اتصال به اینترنت جهانی باید ساعتی ۷ دلار پرداخت نمود که طبعاً برای کارمندان دولت و توریستها میسر است. البته برای تعداد محدودی از افراد ثروتمند اتصال به اینترنت فراهم است.

دولت کوبا کماکان سازمانها و نهادهایی که به اینترنت دسترسی دارند را مدام کنترل می کند و اینکه در هر سازمان سطح دسترسی ها به چه میزان باشد توسط دولت تعیین می شود. بسیاری از خانوارهای کوبایی امکان دسترسی به اینترنت ندارند زیرا دولت به آنها اجازه نمی دهد و حتی فروش و توزیع ادوات لازم برای اینترنت نیز توسط دولت کنترل می شود.

۴-۴-۷- پروژه ها و فرصتهای آتی

بازار مخابرات و ارتباطات کوبا برای تمامی تجهیزات و اجزاء مورد نیاز در حال رشد و گسترش است. ادوات مورد نیاز شامل کابلهای مسی و فیبر نوری، مراکز سوئیچ مرکزی، ایستگاه های سلولی، ماهواره های اتصال و نقل و انتقال داده، تجهیزات ارتباطی میکرو ویو می شود. برخی از فرصتهای سرمایه گذاری کلیدی که توسط MINCEX معرفی شده اند اما محدود به همین موارد نیستند عبارتند از:

- تولید محصولات و خدمات انفورماتیکی (از جمله PC های استاندارد، سیستم های بدون دیسک MSD، تبلتهای رایانه ای، لپ تاپ ها و مینی لپ تاپ ها)
 - تولید تلفنهای ثابت و پایه منازل، با دامنه ای از خدمات اضافی و همچنین تلفنهای هوشمند موبایل به ارزش تقریبی ۷/۲ میلیون دلار سرمایه گذاری خارجی
- بهترین شیوه برای ارائه خدمات تلفنی و مخابراتی در حوزه ICT برای ایران آن است که در بازار کوبا، کارتهای تماسی از پیش شارژ شونده، ادوات VoIP یا تلفن اینترنتی، شبکه های بی سیم، تجهیزات وای مکس، ابزار آلات موبایلی CDMA، خطوط مشترکین دیجیتالی DSL، و ابزارهای شبکه موبایلی GSM، ارائه دهند. همچنین بر اساس تقاضای بازار مراکز تماسی، کابلهای فیبر نوری، ابزارهای تعیین صورتحساب برای کوبا فراهم کنند.

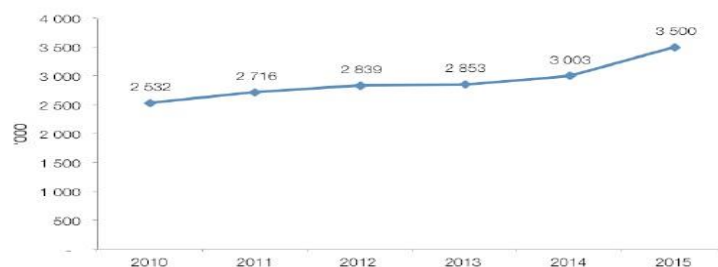
۵-۷- گردشگری

۱-۵-۷- مقدمه

جزیره کوبا یکی از محبوب ترین مکانها جهت جذب توریست است. این کشور یکی از مهمترین بازارهای جذاب در منطقه کارئیب جنوبی برای جذب گردشگر از سرتاسر دنیا است و جاذبه های طبیعی و فرهنگی زیادی دارد. وقتی به لحاظ گردشگری طبی و سلامتی نیز این کشور جاذبه های

خاص خود را دارد. مکانهای گردشگری کوبا بیشتر در خشکی قرار دارند و گردشگری دریایی (قایقرانی به جزایر اطراف) از درجه اهمیت کمتری برخوردار است. با توجه به آب و هوای استوایی، سواحل زیبا، معماری مستعمراتی، سابقه تاریخی و فرهنگی بسیار متمایز، کوبا از دیر باز مورد توجه و از مقاصد جذاب برای توریست ها بوده است. این کشور مفتخر به داشتن ۲۵۳ منطقه حفاظت شده، ۲۵۷ موزه ملی، ۷ سایت شناخته شده از سوی یونسکو بعنوان میراث فرهنگی جهانی، ۷ منبع طبیعی بیوسفر (زیست خاکی)، و ۱۳ منطقه پناهگاه زیستی حیوانات کم یاب در مناطق غیر توریستی است. اهمیت این کشور در بازارهای جهانی توریسم با رشد زیر ساختهای گردشگری افزایش تعداد گردشگران خارجی، به میزان قابل توجهی افزایش می یابد. (به نمودار ۱۵ مراجعه کنید)

نمودار ۱۵: میزان گردشگری در سرزمین های کوبا

منبع: سازمان گردشگری جهانی

کوبا در سال ۲۰۱۵ بالغ بر ۳/۵ میلیون گردشگر و بازدید کننده بین المللی از سراسر جهان جذب نموده که نسبت به سال قبل از آن (۲۰۱۴) بالغ بر ۱۶/۶ درصد رشد داشته است. بیشترین گردشگران از کشورهای کانادا ۱۷۳,۷۲۷ نفر، ایتالیا ۲۳,۰۰۹ نفر، آلمان ۲۱,۴۷۳ نفر، ایالات متحده ۲۰,۹۹۷ نفر، و فرانسه ۱۹,۱۴۰ نفر بوده اند. در سال ۲۰۱۶ حجم گردشگران رشد قابل ملاحظه ای داشته است که دلیل این رشد افزایش تعداد توریستها از آلمان، انگلیس، آمریکا، فرانسه، ایتالیا، و آرژانتین بوده است. تا سال ۲۰۱۶ کوبا با رشد فزاینده ۶۰ هزار اتاق در هتلهای خود اضافه نمود که ۶۸٪ این هتلهای در زمره هتلهای ۴ و ۵ ستاره هستند. قسمت اعظم هتلهای کوبا (۷۱ درصد) در نواحی ساحلی، ۲۳٪ در شهر بزرگ همچون هاوانا و وارادرو بنا شده اند. تعداد محدودی نیز (۲٪) در سایر مناطق طبیعی و زیبای کوبا ساخته شده اند. همانطور که گفته شد دو سوم این هتل ها در زمره هتلهای ۴ و ۵ ستاره هستند اما این کشور تعداد قابل ملاحظه ای از منازل شخصی قابل سکونت جهت کرایه کردن تحت عنوان Casas Particulares دارد که چیزی شبیه میهمانخانه های (b/b) شامل محل خواب و صبحانه در سایر کشورهاست.

شهر وارادرو در سواحل شمالی این کشور، منطقه بیلاقی و گردشگری اصلی کوبا است. این شهر شاهد رشد بی نظیر در زمینه هتل سازی و افزایش ترافیک هوایی برای انتقال گردشگران بوده است. هر چند هاوانا و وارادرو بعنوان مرکز گردشگری کوبا مطرح است. انتظار می رود صنعت گردشگری کوبا در سالهای آتی با روند بسیار سریع رشد و توسعه یابد زیرا تمایل جهانی از قبل برای گردشگری در این کشور وجود داشته و به شکل روزافزون بین گردشگران محبوبیت می یابد و این روند از سال ۲۰۱۴ و در پی اعلام دولت ایالات متحده برای بهبود روابط با کوبا و عادی سازی روابط فی مابین دو کشور رو به بهبود است.

۲-۵-۷ چارچوب قانونی و سیاست گذاری

وزارت گردشگری، نهاد دولتی متولی هدایت، ارزیابی، نظارت و اجرای برنامه ها و سیاستگذاری در حوزه توریسم است.

به منظور بهره مندی از دانش حرفه ای لازم و افزایش کیفیت و ارتقاء سطح خدمات رسانی، آموزش بهینه و بروز آوری اطلاعات پرسنل در حوزه گردشگری، کوبا سیستمی برای آموزش حرفه ای گردشگری شامل ۱۹ مدرسه تخصصی در این زمینه فراهم نموده است که در سرتاسر کشور آموزشهای تخصصی در زمینه توریسم ارائه می دهند.

۳-۵-۷- ریسکها و چالشهای کلیدی این بخش

کلیه کارمندان کوبایی صرفا می بایست از طریق آژانسهای کاریابی دولتی جذب این صنعت گردند و این دولت است که در زمینه حق الزحمه ها، ساعات کاری، و سایر موضوعات شغلی با کارمندان مذاکره می کنند. این امر باعث می شود امکان چانه زنی و فرصتهای شغلی در این زمینه بسیار محدود می شود.

بعلاوه شرکتهای کاریابی دولتی بخش قابل توجهی از دستمزد را به عنوان سهم خود بر می دارند و در نتیجه دستمزد کارگران و کارمندان بسیار پایین است. در واقع حدود ۹۵ درصد دستمزد به دولت و تنها حدود ۵ درصد به کارگران می رسد و از این رو سرمایه گذاران خارجی امتیازات دیگری به کارگران می دهند تا کمی جبران دستمزد پایین آنها بشود.

سرمایه گذاران خارجی و هتلداران از کشورهای غربی بازار- محور، دریافته اند که اقتصاد دولت-محور کوبا و کاغذ بازیهای موجود باعث شده هزینه های یافتن کارگران و کارمندان محلی برای انجام امور گردشگری را به مراتب بیشتر از حد نرمال انجام دهند.

۴-۵-۷- فرصتها و پروژه های آتی

فرصتهای موجود برای نوآوری در صنعت گردشگری کوبا در حوزه اکوتوریسم، توریسم سلامتی و طبی، ماجراجویی و توسعه ترمینالهای گردش دریایی هستند. ورزشهای آبی، ماهیگیری و غواصی با کپسول اکسیژن، نیز از محبوبیت زیادی برخوردار بوده و جای توسعه آنها وجود دارد. پتانسیلهای بالقوه فراوانی در حوزه پروژه های گردشگری وجود دارند. کوبا در نظر دارد ۲۱ هتل جدید در منطقه سینفوآگوس ترنیداد، گواردالواکا، بلایا سانتا لوجیا و کواوبیاس دایر نماید. شرکتهای دولتی که دارای

هتل در سراسر این کشور هستند بدنبال انعقاد قراردادهای مدیریت جدید هستند که ۱۹ قرارداد برای هتلهای جدید و ۱۴ قرارداد برای هتلهای فعلی هستند. مقامات دولت کوبا بدنبال ایجاد تنوع در مدیریت و تجاری سازی تسهیلات گردشگری توسط زنجیره های خارجی جدید هستند.

امکان دارد برخی سرمایه گذاران بخشی از شرکت CONDO که شرکت متولی زمینهای گلف است را در کوبا بخرند. این شرکت بعنوان یک نهاد دولتی متعلق به شرکت هولدینگ پالمیراس می باشد که تحت عنوان Cuba Golf فعالیت می کند. هدف از تاسیس این شرکت تبدیل این کشور به یکی از اصلی ترین هدفهای تعطیلات گلف در جهان است. در حال حاضر این شرکت در حال مذاکره با شرکای متعدد خارجی است تا در قالب تاسیس شرکتهای سرمایه گذاری مشترک در جهت ساخت و مدیریت مجتمع های توریستی گلف بازی اقدام نمایند. یکی از این شرکتهای سرمایه گذاری مشترک در استان هلگوین است به ارزش ۳۸۰ میلیون دلار که برای ایجاد زمین گلف ۱۸ سوراخه استاندارد و یک هتل ۵ ستاره با ۱۷۰ اتاق و ۱۳۰۰ واحد سکونت به قیمت خریدار دائمی قابل واگذاری است. (البته مالکیت زمین منتقل نشده و صرفاً مستحقات قابل واگذاری است.) نرخ هتل حدود ۱۳۰ دلار برای هر زوج و هر بازی گلف بین ۷۰ تا ۸۵ دلار هزینه در بر دارد.

بر اساس اعلام وزارت گردشگری کوبا، در نظر است ظرفیت هتلهای کوبا تا سال ۲۰۲۰ با افزودن ۷۸۰۰۰ اتاق جدید افزایش یابد. شهرهای شمالی کاماگورای و سیگو دو آویلا این ظرفیت را دارند که بیش از ۳۰ هزار اتاق افزایش یابد و ۵۶ پروژه گردشگری شامل پروژه های زمین های گلف و ۲۱ هتل جدید را در این شهر اجرا نمایند. برای جذب گردشگر بیشتر، کوبا تلاش می نماید جلوه های گردشگری خود را تنوع بخشد و برای شروع ۶ زمین گلف برای جذب بازدید کنندگان خارجی تاسیس نموده است. این اقدام در جهت جذب توریست های ثروتمند از ژاپن و چین، و برخی بازدیدکنندگان خارجی ولخرج تر از جمله کانادا، بعنوان سومین بازی کنندگان گلف در جهان صورت گرفته است.

مشارکت در قالب سرمایه گذاری خارجی در این بخش به سوی ارتقاء کیفیت هتلهای فعلی و ساخت هتلهای جدید و سایر پروژه های ساخت و ساز هدایت می شوند. همچنین در جهت بازسازی هتلهای قدیمی و تسهیلات اقامتی و بهبود زیرساختهای تکمیلی، سرمایه گذاران خارجی به مشارکت دعوت می شوند. در سایر بخشهای غیر هتلی نیز سرمایه گذاران امکان مشارکت در پروژه های توسعه زمینهای گلف، و سایر پروژه های تفریحی از جمله ایجاد پارکها و پروژه های دریایی و آکواریوم خصوصاً با حضور ۱۰۰ درصدی کوبائیان، وجود دارد و این موارد مورد استقبال دولت است. از جمله این پروژه ها ایجاد دلفیناریوم و آکواریوم های عمومی، رستورانها، و خدمات جانبی نیز هست. بسیاری از فرصتها برای سرمایه گذاران ایران از جمله طراحی، ساخت و ساز، و مدیریت هتلهای لوکس و خلوتگاه های ییلاقی وجود دارد. بغیر از این موارد، فرصتهای توریسم در حوزه پروژه های دریایی در مناطق ساحلی و برخی مناطق زیبای گردشگری که هنوز کشف نشده اند وجود دارد. راه اندازی سرویس کشتی های تفریحی و یا اپراتوری تورهای گردشگری ایده بسیار خوبی است که جای توسعه دارد.

۶-۷- کشاورزی و صنایع غذایی مرتبط

۱-۶-۷- مقدمه

کوبا ۶/۳ میلیون هکتار زمین کشاورزی دارد که از این میزان تنها ۲/۶ میلیون هکتار زیر کشت رفته است. آب و هوای کوبا نیمه استوایی است و فصل بارانی بین ماه های مه تا اکتبر دارد. خشکسالی پدیده ای رایج بوده و سواحل شرقی کوبا در معرض طوفانهای شدید از ماه اگوست تا اکتبر قرار دارد. کوبا از روشهای کشت اکولوژیک کشاورزی بهره می برد. این روشی است که در اواخر دهه ۷۰ در آمریکای لاتین رایج شد. این روش بسیار فن آوری-محور بوده و در عوض دارای استراتژی مخرب به لحاظ زیست محیطی است. این موضوع خصیصه تمامی روشهای مدرن و صنعتی در کشاورزی است. تولیدات کشاورزی در مقیاس کم توسط کشاورزان مورد استقبال قرار می گیرد و از آنها خواسته می شود تلفیقی از دانش غربی را با تجربیات سنتی خود بکار گیرند تا تولید پایدار داشته باشند.

کوبا بدلیل نیاز مبرم به کشت صنعتی به همراه سایر کشورهای بلوک شرق و کمونیستی، به شرکاء اقتصادی خود روی آورد. بلوکی که در اوایل دهه ۹۰ از هم فروپاشید. با فروپاشی شوروی سابق، تولید غذا و کشاورزی در کوبا با افت شدید روبرو شد زیرا واردات کود، آفت کشها، تراکتور، و سوخت از شوروی قطع شد. در سال ۱۹۹۳ دولت نسبت به احیاء کشتزارهای دولتی از طریق اجرای سیاستهای تمرکززدایی و اصلاحات ارضی اقدام نمود. در چارچوب این اقدامات کشاورزان کوچک به ایجاد اتحادیه و تعاونی های کوچک کشاورزی تشویق شدند. این امر با وابستگی کمتر به واردات مواد و کودهای شیمیایی و مصنوعی و اتکا بیشتر به صنایع داخلی و بومی محقق می شد. این سیاست بر اساس این منطق پیش می رفت که زمین های کشاورزی کوچک تر، راحت تر مدیریت می شوند و امکان حفظ محصولات کشاورزی در سطحی با ثبات بیشتر فراهم می شود.

شکر کماکان محصول اصلی کشاورزی کوبا بود که به تنهایی ۷۷ درصد مجموع صادرات این کشور در سال ۱۹۹۰ را به خود اختصاص داد. دولت ۳۰ درصد زمینهای کشاورزی را به کشت نیشکر اختصاص داد تا صادرات افزایش یابد در حالیکه ۵۷ درصد خرید آذوقه کشور از طریق واردات تامین می شد. تولید شکر در خلال ۲۰ سال دچار افت شدید شد و از ۸۰ میلیون تن در سال ۱۹۹۰ به حدود ۱/۲ میلیون تن در سال ۲۰۱۰ رسید. کاهش تولید از سال ۱۹۹۰ به بعد بدلیل سرمایه گذاری ناکافی و کمبود محصولات وارداتی برای بهبود کاشت، داشت و برداشت بوجود آمد. در سال ۲۰۰۶، تولید شکر باز هم دچار کاهش شدید شد و دلیل این کاهش این نوبت بدلیل آسیبهای ناشی از وقوع طوفانهای شدید، تخریب کامل آسیابهای قدیمی شکر و مشکلات مدیریتی خصوصاً مدیریت بحران بود.

۲-۶-۷- سیاست گذاری و چارچوب قانونی

وزارت کشاورزی نهاد دولتی ناظر و سیاست گذار در بخش کشاورزی است. دولت ۷۸ درصد زمینهای کشاورزی را در اختیار دارد. در حالیکه کشاورزان کوچک حدود ۱۵ درصد و تعاونی ها تنها ۷ درصد زمینها را در اختیار دارند. به منظور تشویق و بهبود عملکرد کشاورزان، دولت کوبا اقدام به اجرای سیاستهای حمایتی اقتصادی و دسترسی ایشان به منابع مالی، فن آوری و بازارهای مناسب جهت فروش محصولات نموده است.

۳-۶-۷- چالشها و ریسکهای موجود

کوبا در معرض طوفانهای شدید قرار دارد. طوفانهایی که امنیت غذایی این کشور را به خطر می افکند بطوریکه این کشور یک وارد کننده عمده مواد غذایی است و لذا در برابر فاکتورهای برون زا و خارجی بسیار آسیب پذیر است.

برای مثال بالا رفتن قیمت مواد غذایی حتی می تواند استقلال یک ملت را تهدید نماید. سیستم کشاورزی کوبا نیز به شکل روزافزون تحت فشار انطباق با بهبود و رشد صنعت گردشگری و برآورده نمودن انتظارات توریست هاست.

از سوی دیگر این امکان وجود دارد که با ورود کشاورزی صنعتی ایالات متحده به داخل کشور کوبا، مزارع در مقیاس کوچک کشاورزان که به صورت کشاورزی اکولوژیک انجام می شود، به احتمال قوی نابود گردد. در واقع اگر تجارت عظیم ایالات متحده جایگزین کشاورزان کوچک کوبا شود، تنوع محصولاتی که کوبا تولید می کند کاهش خواهد یافت و واحدهای تجاری محلی و کوچک آسیب خواهند دید و امنیت غذایی به خطر خواهد افتاد و از سوی دیگر موجی از بیکاری گریبانگیر نیروی کار کشاورزی خواهد شد.

۴-۶-۷- فرصتها و پروژه های آتی

اولویت وزارت کشاورزی کوبا ارتقاء و حمایت از پروژه های جامع کشاورزی- صنعتی است که منجر به افزایش تولید غذا شده، توسعه پایدار در حوزه کشاورزی را به ارمغان آورده و کارآیی، بهره-وری، کیفیت و رقابت پذیری را افزایش دهند. این اولویتها در جهت کاهش واردات غذا و افزایش تنوع بخشی به صادرات مواد غذایی است. دولت کوبا منابع مالی کافی برای تحقق بخشی به این اهداف را ندارد و بدنبال جذب سرمایه گذاری خارجی برای نیل به این اهداف است. سرمایه گذاری خارجی می بایست به شکل اساسی به سوی افزایش تولید میوه، سبزیجات، غلات، حبوبات، گوشت گاو، خوک، انواع ماکیان، غذاهای گوشتی و شیر و همچنین فرآورده های غذایی همین موارد متمرکز شود. از سوی دیگر لازم است با مدیریت دقیق فرآورده های جنگلداری، با رویکرد و ماهیت تجاری، تقویت شود. ذکر این نکته ضروری است که دولت این کشور اجازه سرمایه گذاری خارجی در تنباکو و تولید سیگارهای خاص این کشور را به خارجیان نمی دهد. در ضمن در کلیه موارد امکان تملک بر زمینهای کشاورزی برای سرمایه گذاران میسر نیست.

جدول ۶: فرصتهای سرمایه گذاری در حوزه کشاورزی و فرآوری صنایع غذایی در کوبا

فرصت	توضیحات
کارخانه فرآوری سویا و روغن تصفیه شده	<ul style="list-style-type: none"> شرکتهای سهامی مشترک برای ساخت کارخانه مبتنی بر فن آوری های پاک، برای آسیاب ۵۰ هزار تن دانه سویا در سال برای بدست آوردن ۸۵ هزار تن روغن تصفیه شده و ۳۷۵ هزار تن آرد سویا جهت مصارف خوراکی دام مبلغ سرمایه گذاری تخمین زده شده حدود ۱۴۹ میلیون دلار
۴ پروژه در زمینه آسیاب شکر	<ul style="list-style-type: none"> شرکتهای سهامی مشترک برای ایجاد ۴ کارخانه آسیاب شکر با استفاده از تکنولوژی های نوین به نحوی که کیفیت و بهره وری تولید شکر را بالا ببرد. مبلغ سرمایه گذاری تخمینی برای این پروژه ها ۴۰ میلیون دلار برای هر پروژه است.
پرورش و تولید میگو	<ul style="list-style-type: none"> ایجاد شرکت سهامی مشترک برای افزایش تولید و پرورش میگو در جهت استفاده از فناوری های نوین در پرورش لارو میگو مبلغ سرمایه گذاری تخمینی بالغ بر ۲۰ میلیون دلار می باشد.

منبع: گزارش تجارت خارجی کوبا منتشره در سال ۲۰۱۵، نسخه خاص انتشار یافته در خصوص قانون شماره ۱۱۸ برای سرمایه گذاری خارجی

۸- نتایج و گفتار پایانی

کوبا از شرایط اعمال تحریمهای شدید اقتصادی خارج شده است، تحریمهایی که بسیاری از اشکال تجارت و بازرگانی را ممنوع نموده است. اگرچه سیستم اداره کشور کوبا در حال اعمال اصلاحات اساسی و حرکت به سوی نظام مردم سالارانه تر است، بسیاری از سرمایه گذاران هنوز این کشور را به لحاظ اقتصادی و سیاسی ناپایدار و پر ریسک می دانند.

با این وجود، این کشور در منطقه کارائیب دارای بهترین شرایط بالقوه برای توسعه اقتصادی است با GDP در حدود ۸۰ میلیارد دلار، موقعیت جغرافیایی راهبردی، جمعیت سالم، نیروی کار تحصیل کرده و موقعیت گردشگری بی نظیر، کشاورزی فعال و ذخایر معدنی غنی همگی از دلایل ظرفیت بالقوه این کشور برای توسعه اقتصادی است. بازار داخلی کوبا کوچک است اما پتانسیل بالایی برای بدست آوردن بازار بزرگ خلیج مکزیک، منطقه کارائیب، و ایالات متحده را دارد.

با بررسی پرتفوی فرصتهای سرمایه گذاری خارجی در می یابیم که این کشور نیازمند سرمایه گذاری قابل توجه خارجی است تا بتواند زیرساختهای خود را ترمیم و نوسازی نماید، تنوع بخشهای انرژی خود را حفظ نموده و تولید غذا در داخل کشور را میسر نماید. تلاشهای اولیه در وضع قانون جدید سرمایه گذاری خارجی می تواند سرنوشت وضعیت آتی سرمایه گذاری را مشخص کند. در واقع باخورد سرمایه گذاران نشان خواهد داد که آیا آنها به بالا بردن حجم سرمایه گذاری تشویق خواهند شد و یا سرمایه گذاران بالقوه را از استفاده از فرصتهای جدید باز خواهد داشت.

ریسکهای بسیاری کماکان در کشور وجود دارد. برای اکثر شرکتهای خارجی، هنوز هم کارکردن در بازار کوبا به معنی همراهی اجباری با دولت آن کشور است. تشکیل شرکت سرمایه گذاری مشترک بدین معنی است که دولت در واردات، توزیع، و حتی مقیاس تولید شرکت تصمیم ساز خواهد بود. شرکتهای ایران باید سطح آشنایی خود را از چالشهای این کشور بالا ببرند و در عین حال شرکاء بالقوه تجاری خود را بشناسند و ظرفیت نهفته در بازار را برای محصولات خود کشف کنند و یاد بگیرند چالشهای فعالیت در کنار دولت کوبا چگونه است. کلید موفقیت در کوبا برنامه ریزی دقیق و درست است تا بتوان از به حاشیه رانده شدن در بازاری که رو رشد روزافزون است، خودداری نمود. برای حضور موفق در بازار کوبا، سرمایه گذار می بایست چندین اصل را رعایت کند. بسیاری از سرمایه گذاران به تصور اینکه اقدامات متعارف در یک بازار توسعه یافته جواب می دهد، فعالیتهای متعارف خود را به صورت خودکار شروع می کنند، در حالیکه ملت کوبا ملتی کمتر توسعه یافته است و به همین سبب سرمایه خود را به باد داده اند. یا تصور می کنند داراییها، سرمایه و تخصص آنها مورد پذیرش و استقبال کوبائی های مشتاق توسعه اقتصادی است، غافل از اینکه معادلات واقعی در حوزه سرمایه گذاری، نگرش دولت کوبا و شرایط بازار آنها را نا امید می کند. برای سرمایه گذاری موفق باید ابتدا با رویکردی بشر دوستانه برای توسعه و رشد مردمی فقیر آغاز نمود تا در دراز مدت موفقیت، پذیرش و تثبیت موقعیت در بازار این کشور و مشارکت امن و پایدار با شرکاء محلی بوجود آید. کوبا کشوری بکر و دست نخورده برای سرمایه گذاری خارجی است اما صاحبان صنایع و صادرکنندگان ایران می بایست در پیشرفت و ایجاد تغییرات در این جزیره زیبا صبور باشند. اما برای شرکتهایی که دیدگاه بلند مدت تری بر بازار کوبا دارند و سرمایه گذاری را با انتظارات واقع بینانه همراه می کنند، کوبا می تواند یکی از آخرین بازارهای نوظهور جهان با فرصتهای غیرمنتظره و بادآورده تجاری باشد.

۹- سیاست پوشش صندوق ضمانت

در حال حاضر کوبا در گروه ۷ ریسک کشوری صندوق (بسیار پرریسک) قرار داشته و سقف پوشش این کشور مجموعاً به مبلغ ۱۸۰ میلیون دلار تعیین گردیده است. پوشش اعتبارات کوتاه مدت کوبا به مبلغ ۶۰ میلیون دلار از سوی صندوق امکان پذیر بوده و برای پوشش اعتبارات میان و بلند مدت این کشور به مبلغ ۱۲۰ میلیون دلار بررسی موردی بعمل می آید.

سابقه فعالیت صندوق در کوبا:

در فاصله زمانی سالهای ۱۳۸۲ لغایت ۱۳۸۵، سه قرارداد خط اعتباری جمعاً به مبلغ ۲۰۰ میلیون یورو میان بانک توسعه صادرات ایران و بانک خارجی کوبا به نمایندگی از طرف دولت آن کشور به امضا رسید که در چارچوب آنها جمعاً مبلغ ۷۷ میلیون یورو اعتبار جهت خرید کالا و خدمات ایرانی از سوی بانک توسعه به پشتوانه پوشش بیمه ای این صندوق به طرف کوبایی اعطا گردید. با توجه به عدم بازپرداخت بخشی از اصل و سود اعتبار فوق در سررسیدهای مقرر و بر اساس تفاهم نامه های

بین صندوق، بانک توسعه صادرات ایران و بانک خارجی کوبا مقرر شد تا اقساط بدهی طرف کوبایی بر اساس جدول زمان بندی شده پرداخت گردد.

بر اساس تفاهم نامه فیما بین صندوق و بانک کوبایی در سپتامبر ۲۰۱۶، مقرر گردید طرف کوبایی اصل بدهی را تا پایان سال ۲۰۱۸ و سود متعلقه را ظرف شش ماه اول ۲۰۱۹ پس از کسر مبلغ ۶ میلیون یورو بدهی شرکتهای ایرانی به کوبا تسویه نماید. از زمان توافق مذکور تاکنون ۹ قسط یک میلیون یورویی بازپرداخت شده است. با توجه به تفاهمات انجام شده، در صورت پایبندی طرف کوبایی به تعهدات خود، موضوع اعطای خط اعتباری جدید از سال آینده میلادی در دستور کار قرار خواهد گرفت.